

ANUL VI.

CLUJ,

1908.

RĂVAȘUL

Revistă culturală ilustrată.

ÎNTEMEIATORUL REVISTEI: DR. ELIE DĂIANU.

Țpare odată pe lună.

Prețul abonamentului pe an 6 cor.

În străinătate 8 cor.

Adresa: Cluj (Kolozsvár) str. Jókai 6.

Cuprinsul Nr. 19---20.

I. Roșioru: Dreizehnlinden de F. W. Weber. — Români la Conciliul din Florența. — D. Tomescu: Foamea din 1628 în ținutul milanez. — Aron Cotruș: Melancolie de toamnă. — N. Cârstea: La jubileul lui Tolstoj. — Scrisoare din Bucovina. — Convocare. — Fondul pentru înființarea unei școale rom. de fete în Cluj. — Conspicutul socotelilor fondului școalei de fete din Cluj. — Statul activ. — I. R. Trandafir: Anuare. — Proces verbal. — Crestături. — Cronică. — Cărți
— Reviste — Ziare.

Tipografia »Carmen«
Petru P. Barițiu în Cluj (Kolozsvár).

Intre băncile mai mari

„ECONOMUL“

din CLUJ—KOLOZSVÁR

oferă, pe lângă garanția cea mai mare, procentul cel mai avantajos pentru depuneri spre fructificare.

Depunerile se plătesc de regulă, amăsurat cu situația casei, imediat și fără abdicere.

Depuneri se pot trimite și prin postă pe speșele institutului.

Pentru depuneri de ale bisericilor și instituțiilor culturale și filantropice se fac condițiuni excepțional de favorabile.

Capital acționar și rezerve . . .	₰. 620.000
Depuneri	» 1.500.000
Esconturi	» 2.300.000

Casse nouă sistem Arnheim sigure contra focului și spargerii pentru depozite.

Casete Selfmen pentru mici economii.

Condițiuni favorabile pentru discounturi de cambii și pentru împrumuturi hipotecare.

Filiale în Gherla, Mureș-Ludoș, Panteu.

Expozitură în Aiud, cari asemenea primesc depuneri și fac toate operațiunile de bancă.

Dirrecțiunea.

Atelier tipografic instalație cu electricitate!

Ori ce soi de tipărituri cu gust luate, și cu prețuri foarte moderate, rog comandați spre mulțămire la:

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj.

Ferencz József-ut Nr. 58.

Telephon 756.

Telephon 756.

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp:
Petru P. Barițiu

Adresa: Jokai u. 6.
Abonamentul pe 1 an 6 cor.
Pe o jumătate de an 3 cor.

Intemeietorul foi:
Dr. E. Dăianu

Dreizehnlinden

de

F. W. Weber.

I.

Din Nethegau.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
(Urmare).

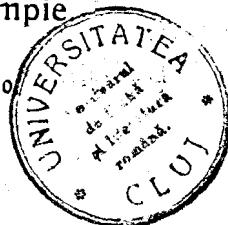
-- Dar iată Buhurez se 'mpotrivește:

» Cântarea ta de tonuri aspre-i plină,
» Iar izvorașu 'n umbre dela Nethe,
» Spun drept, îmi pare-a nu fi Hippocrină.¹⁾

» Aruncă-ți lira, n'o 'nstruna zădarnic,
» Căci nu-ți prea face multă vreme bună;
» Tu cearcă-ți sunete mai dulci, mai scumpe,
» Vezi aurul cu mult mai mândru sună.

» Eu mă 'ngrijesc, cum vezi, de draga-mi piele,
» Căci mai pe sus de toate-mi pare mie;
» Sădește-ți numai morcovi în grădină
» Și pune orz să-ți crească pe câmpie

¹⁾ Hippocrenă: izvor consacrat Muselor și lui Apollo

»Aruncă-ți vechiturile de scrieri
 »Să peară iute 'n flacări, sub căldare:
 »Ascultă-mă, căci astăzi, zău, cărbunii
 »Și aburii au trecere mai mare!

»Aruncă-ți visurile din hârtie
 — Comoară prăbușită de prin mine —
 »Să ardă bobotae sub cazane
 »Și baremi s'ai din ele-atâta bine!

»Să știi ambacul, să cunoști barosul,
 »Mechanica, cu suluri lungi și roate.
 »Iar astealalte lomuri ne 'nsemnate
 »Le poți băga de-a valma 'n foc pe toate.

»Tu las' să ardă, pâlpăind să ardă —
 »Să fearbă apa, s'o privesc cum saltă,
 »Iar milioanele celor din lume
 »Să se amestece între olaltă;

»Doar țelul sfânt al vremii viitoare
 »E unitatea de-o potrivă 'n toate;
 »Mișcarea neamurilor ne 'nfrânată,
 »E rostul libertății adevărate.

»Aruncă-ți lira, n'o 'ncorda zădarnic!
 »Ce mai și vrei cu cântul tău din strună?
 »Tu cearcă-ți sunete mai dulci, mai scumpe,
 »Metalul azi cu mult mai mândru sună.» —

— Ei, Buhurezule pizmaș, bătrâne,
 Pricepu-ți eu povața ta cernită,
 Batjocură, ce-ai fost și ești în lumea
 De Dumnezeu mărită-mântuită!

Tu bucuros ai vrea s'o frânger în piuă,
S'o nimicești în ura ta, nebune,
Să poți apoi în globuri și retorte
Și sufletul dintr'ânsa a-l repune!

Molohului, tu, zilelor de astăzi
Ai da-o pradă 'ndată fără milă,
Să se prefacă 'n fum și în cenușe
Amăsurat zicalei de Sybillă!

Pizmașule, tu Buhurez, bătrâne,
Te poți sfârși în ciuda ta haină,
Căci tot mai crește și zimbește roza
Pe seama omenirii 'ntr'o grădină; —

Și tot mai înflorește crinul mândru,
Iar în sfințenia peșterii, afară
Departe 'n văile de prin pădure
Visează lin bobocul de vioară.

Mereu mai tremur cântece 'n văzduhuri
Și 'n umbrele boschetelor frunzoase,
Căci mierla încă nu și-a dat veleatul
Și n'a slăbit din cântece frumoase;

Iar filomela, în suflet, primăvara,
Va tot zimbi și lăcrima la toate
Pân' vor mai fi pe lume trandafirii
Și până inimă de om va bate...

II.

Schitul.

Răsună cânt voios de ciocârlie
Un soare cald răzoarele le bate,
Şi-un vânt pribeag deşteaptă prin huceaguri
Frunzişul nou cu aripi trămurate.

Zglobii s'avântă razele de apă
La munte, printre arbori, din izvoare
Să povestească văilor, trezite
Din somnul iernii, mândra lor visare;

Visarea lor şi tremurul molatic
Al şoptelor de gingaşe şoimane,
Răsuflul de urieşi puternici
Şi a Piticilor grăiri vicleane.

Căci se topea încetinel' zăpada
Pe clina dealurilor solitară,
Şi prin brădetul verde în vârf de munte
Pătrunse vânt de dulce primăvară.

Prin creasta brazilor lucea o turlă
Cu vârful fulgerând, ca de lumine,
Şi-un zid măreţ cu front de mănăstire
Ocârmuită în legi benedictine.

Nainte chiar sosiseră Apostoli¹⁾
Să curme legea vechilor păgână,
Din buze propovăduind Cuvântul
Şi cuvioşi cu semnul păcii în mână;

¹⁾ Călugări benedictini.

In mâini cu arma ce însufleteşte
 Pe cei slăbiţi şi 'nfrânţi de jumătate;
 Cucernici cuceresc popoare,
 Ca 'nvinse, toate s'aibe libertate.

Bărbaţi cercaţi şi cumpeniţi la minte,
 Cari s'au adus pe sine jertfă anume:
 Să veţuiască în cucernicie
 Şi 'n rugăciuni muncind retraşi de lume;

Zeloşi şi pacinici, dându-şi vloga întreagă
 Să cultive ţinutul şi răsarii
 Şi 'n sufletele rău sălbaticite
 Să samene sămânţa 'nvăţaturii

Cuminiţi şi 'mpăciuiţi, zidiră 'ntr'una,
 In mâni cu plumb, ca totul drept să stee,
 Cu fer de tencuială, cu secure,
 Ciocane, fere şi cu ferestree.

In fine au răzbit cu sârguinţă
 Să aibă, şi biserică, şi casă
 Şi în Conventul dela »Dreizehnlinden«
 Să curgă isvor cu apă sănătoasă.

Tăcuţi şi cu supunere vitejii
 Creau, luptând cu amar şi sărăcie:
 Stârpiau din greu păduri nemărginite,
 Fereagă, spini nebuni şi bălărie;

Au tras hăitaş, rădan cu îngrăditură,
 Ca cerbii şi mistreţii să nu poată
 Pătrunde, iar în vale să 'verzească
 In pace holda binecuvântată;

Şi dâlme-au pus, au prins de stâlpi zaplazuri
De-au înfrânat a apelor urgie,
Şi ramuri dela mează-zi sădiră
In slaba humă nordică pustie

Zimbiau în tinăra grădină roze
Şi clopoţei drăguţi, cu lăcrimioare,
Mărar şi iederă cu palid jaleş,
Livant şi rută 'n razele de soare.

Dar mai remase-un alt ogor mai vajnic
Părintilor; — tărâm, ca să muncească;
Pământ bogat, dar greu la arătură
Şi plin cu trunchi de viaţă păgânească.

Aci a fost aevea mult de-a drege
Şi domolf, la înăsprita gloată; —
Au şi luptat şi străduit din suflet
La viţa asta rea şi nelucrată.

In scaune brunete şi lungi de goron
Şedeau Saxoni: măreaţa sămânţie;
Toţi urşi în floare; — cel ce netezându-i
Ar vrea să-i lumineze: om să fie!

Intâi fu taina runelor romane,
Cu semne ne 'nţălese în scrisoare:
Ce mai Enigmă grea şi încurcată,
Erau să nu-i mai dea de deslegare!

Apoi poftim, urmează-i acum forma
Cu toate semnele ei minunate:
Ei, ţel prea 'nalt, căci nu-i să-l poţi ajunge,
Decât cu mâini de artă, 'ndatinate.

Dar cea mai grea fusese tâlcuirea
Menirei Crucii blânde, preamărite,
Căci mulți din ăști bălani socot că-i una:
Scriptura și poveștile ghicite;

Christos și Balder³⁾ — ambii de-o potrivă,
În îngerii curați văd albe zine;
Elev iubit, ori slugă cu credință —
Același rost, ori cum, lor le convine. —

Deci numai cei cu prindere mai bună
Au fost conduși în taine mai departe
Și li-s'au tâlmăcit, ca să 'nțeleagă
Și noima liberelor șapte arte. —

Dar sunetele limbei vechi germane
Sunt încă aspre, nici nu-s prea ușoare, —
Ca pașii cei dintâi, când se pornește
Băiatul de uriaș prin bărbușoare. —

Sbura 'ntr'aceea, iute ca săgeata,
Al Romei graiu cu sunete sonoare,
Suna pe buze: scurt, tăios și aprig,
Ca spada 'n brațele învingătoare

Avea 'n belșug cuvinte la nevoie
Și logicul, ba chiar și exegetul,
Putere află în el cuvântătorul
Și rimă dulce, ritm frumos, poetul.

Spre laudă fie bravilor apostoli,
Sihastrii trezi în negrele antere,
Cari au păstrat zeloși și cu credință
Pentru urmași a 'nțelepciunii avere. —

³⁾ Balder, fiul lui Wodan și Frigga. Cel mai blând dintre zeii germani, cu graiu dulce și încunjurat de splendoare. Astfel dânsul era intruchiparea părții senine a anului, pe când frate-sau orb, Höder simboliza partea întunecoasă, mohorâtă a timpului de peste an. —

— Ce au cântat din struna lor poeţii
 Şi ce-au gândit cugetătorii — odată
 Pe Helicon⁴⁾, pe vinetele-i cline,
 La marea tyrrheneică 'nspumată;

— Ce au răzbit prorocii blânzi la suflet
 În pace şi 'n războiu să profetească;
 Ce-a făptuit şi zis Mântuitorul
 Pe când era fiinţă omenească: —

S'a scris de mâna demnilor călugări
 Incet, cu zel, şi multă cumiinţie
 Şi s'a păstrat cu dragoste ascunse
 În sipeturile din abatie. —

Lăudau sumeţi comoara lor nespusă
 Şi preamăreau scumpetea de hârtie,
 Străinilor cu prindere de carte
 Li-o arătau ca mândră bogăţie. —

La astfel de comoară se zoliră
 Sihastrii vrednici cu cucernicie
 Şi-au scris-o ziua, noaptea, vara, iarna
 Pe seama viţei noi, ceva să vie. —

Vibrau în roşu, vânăt, verde şi aur,
 Cu lustru mândru, slovele din frunte
 Bogat împrejmuite cu frunzare
 De flori visânde, multe şi mărunte. —

Zelosul scriitor la finea muncii
 Cu sufletul îndurerat ne spune
 Să mai cinstim şi pentru dânsul, bietul,
 Din când în când vr'un dram de rugăciune.

⁴⁾ Muntele Muselor în Beoţia. —

Măreţe, ca oşteni cerniţi în luptă,
 Ca purtători de lance, în Convente,
 Stăteau în rânduri runele pistrîte
 Pe albele, întinse pergamente.

Da, ele sunt oştenii negrii în luptă
 Ce-au apărat de a perzării valuri
 Pe cei din urmă ostrovi de frumşeţ
 Ai unei lumi cu sfinte idealuri!

De simţi, cetind pe Menoidul,⁵⁾ jale
 Şi un dor profund, ce ştie să te poarte
 Prin lumi cu visuri dulci, necunoscute, —
 Şi simţi plăceri, cetind tot mai departe;

Ori de „Romanul cel din urmă“ -⁶⁾ ti cere
 Mânios, să-ţi la Dumnezeu şi ţară,
 De vrea să-i jori, că lupţi pentru virtute
 Urând păcatele cu a lor povară; —

De simţi în Cartea cărţilor⁷⁾ putere
 Şi mângăere în lupta istovitoare, —
 Cum simte, frânt, drumetuţul în pustie
 Sub palmieri, recoarea din izvoare:

Gândeşte-te la oţeliţii în vifor,
 La purtătorii lancei din Convente;
 Gândeşte-te la ostenii cei războinici
 Pe albele, bătrâne pergamente. —

Chiar şi la lucruri aspre şi-ncercară
 Sihastrii tunşi puterea tinerească
 Şi 'n vremi cu cumpănă mai grea, în lipse,
 Ştiau şi bardă, arc, să folosească

⁵⁾ Homer

⁶⁾ Horaţiu.

De năvăleau duşmani cu gânduri negre
S'aprindă rodul scump de pe câmpie, —
Ori haramini săriau în drumul căror
Veniau cu danii — din cucernicie, —

Ori de voiau ei înşişi să cinstească
Vre-o sărbătoare când-va cu friptură —
— Să fie fost chiar cerb cu coarne multe,
Ori năzdrăvan cu coamă şi armură...!

Aşa munceau statornici şi cu râvnă
În pace şi 'n războaiele purtate;
— Dar totuşi păstorirea sufletească
Era întâi şi mai pe sus de toate. —

Suna duios mereu, în zori şi seară,
Prinosul lor de rugă şi cântare —
Şi-aprinşi de dorul sfânt al mântuirii
Cereau la ceruri pentru toţi întrare. —

— Răsună cânt voios de ciocârlie
Un soare cald răzoarele le bate —
Un vânt pribeag deşteaptă prin huceaguri
Frunzişul nou cu aripi tremurate

Solii de pace: ghiocei, brânduşe,
Au înflorit în firea verde iară —
Pe plaiurile patriei saxone
Adie vânt voios de primăvară. —

trad.: Ion Roşloru.

Românii la conciliul din Florenţa

III. Pregătirea orientalilor la sinodul de Florenţa.

(Urmare.)

8) *Continuarea și încheierea conciliului Florentin în Florenţa și Roma.* Nu încetaseră încă ultimele strigări de bucurie și papa se grăbește a vesti evenimentul la mai mulți principii lumesti. Negreșit, că mai întâi de toți se îndreaptă către ducele Frideric de Austria, presumtivul împărat al Germaniei. Cu datul de 6 Iulie 1439, îl poartă, ca să ordoneze prin domniatul său litii, procesiuni și »te-deumuri«¹⁾.

După sancționarea unirei cu Grecii, conciliul nu s'a dizolvat, ci apusenii au mai rămas întruniți încă 6 ani, până în 1445, ocupându-se parte cu unirea altor orientali, parte cu reglementarea războinicilor din Bazel²⁾, cari acum ieșiră din sărite și amenințau cu prăbușirea ordinii ierarhice.

Orientalii plecară³⁾ din Florenţa pe năile papei⁴⁾ la 26 August și debarcară în Constantinopol la 1 Febr. 1440. Papa nu îi trimite cu mâna goală, ci îi încarcă de daruri și promisiuni⁵⁾, apoi luând un împrumut mare dela niște bancheri din Veneția⁶⁾, le dădu 25.000 de ostași și o flotă, ce consta din două corăbii de războiu bine ajustate, ca să se lupte cu Turcii⁷⁾.

Pe când se găteau mai bine de drum orientalii, Eugenie căută ai îndupleca, ca să-și aleagă patriarh în locul lui Iosif încă până sunt aci în Florenţa. Știa bine adecă papa, că dela persoana noului patriarh depinde în mare parte soarta unirei, cu mare trudă și scump încheiată, de aceea stăruia, că noul titular al patriarhatului să fie omul său de curând, Mitrofan, prelatul din Cizic. Aceasta îi și succede, însă nu aci, ci numai după ce ajunseră acasă, l'au ales. N'a succes papei alte două așteptări, ca să plece pe Greci, a șterge datina de a da divorț: din vina adulterului, urei nedumerite și altor puncte, ca acestea; apoi

1) Sbiera 671.

2—3) Cherier 493, Popovici 123.

4) Popovici 123.

5) Boroianu 273. Popovici 122, 123.

6) Grama 321.

7) Rapaics 536. Horváth 308. În 1448 și 1450 Nicolae V. eară le-a trimis o flotă și ostași.

De năvăleau duşmani cu gânduri negre
 S'aprinde rodul scump de pe câmpie, —
 Ori haramini săriau în drumul căror
 Veniau cu danii — din cucernicie, —

Ori de voiau ei înşişi să cinstească
 Vre-o sărbătoare când-va cu friptură —
 — Să fie fost chiar cerb cu coarne multe,
 Ori năzdrăvan cu coamă şi armură...!

Aşa munceau statornici şi cu râvnă
 În pace şi 'n războaiele purtate;
 — Dar totuşi păstorirea sufletească
 Era întâi şi mai pe sus de toate. —

Suna dujos mereu, în zori şi seară,
 Prinusul lor de rugă şi cântare —
 Şi-aprinşi de dorul sfânt al mântuirii
 Cereau la ceruri pentru toţi întrare. —

— Răsună cânt voios de ciocârlie
 Un soare cald răzoarele le bate —
 Un vânt pribeag deşteaptă prin huceaguri
 Frunzişul nou cu aripi tremurate

Solii de pace: ghiociei, brânduşe,
 Au înflorit în firea verde iară —
 Pe plaiurile patriei saxone
 Adie vânt voios de primăvară. —

trad.: Ion Roşioru,

Românii la conciliul din Florenţa

III. Pregătirea orientalilor la sinodul de Florenţa.

(Urmare.)

8) *Continuarea şi încheierea conciliului Florentin în Florenţa şi Roma.* Nu încetaseră încă ultimele strigări de bucurie şi papa se grăbeşte a vesti evenimentul la mai mulţi principii lumesti. Negreşit, că mai întâi de toţi se îndreaptă către ducele Frideric de Austria, presumtivul împărat al Germaniei. Cu datul de 6 Iulie 1439, îl poartă, ca să ordoneze prin domniatul său litii, procesiuni şi »te-deumuri«¹⁾.

După sancţionarea unirei cu Grecii, conciliul nu s'a disolvat, ci apusenii au mai rămas întruniţi încă 6 ani, până în 1445, ocupându-se parte cu unirea altor orientali, parte cu reglementarea războinicilor din Bazel²⁾, cari acum ieşiră din sărite şi ameninţau cu prăbuşirea ordinii ierarhice.

Orientalii plecară³⁾ din Florenţa pe năile papei⁴⁾ la 26 August şi debarcară în Constantinopol la 1 Febr. 1440. Papa nu îi trimite cu mâna goală, ci îi încarcă de daruri şi promisiuni⁵⁾, apoi luând un împrumut mare dela nişte bancheri din Veneţia⁶⁾, le dădu 25.000 de ostaşi şi o flotă, ce consta din două corăbii de războiu bine ajustate, ca să se lupte cu Turcii⁷⁾.

Pe când se găteau mai bine de drum orientalii, Eugenie căută ai îndupleca, ca să-şi aleagă patriarh în locul lui Iosif încă până sunt aci în Florenţa. Ştia bine adecă papa, că dela persoana noului patriarh depinde în mare parte soarta unirei, cu mare trudă şi scump încheiată, de aceea stăruia, că noul titular al patriarhatului să fie omul său de curând, Mitrofan, prelatul din Cizic. Aceasta îi şi succede, însă nu aci, ci numai după ce ajunseră acasă, l'au ales. N'a succes papei alte două aşteptări, ca să plece pe Greci, a şterge datina de a da divorţ: din vina adulterului, urei nedumerite şi altor puncte, ca acestea; apoi

¹⁾ Sbiera 671.

²⁻³⁾ Cherier 493, Popovici 123.

⁴⁾ Popovici 123.

⁵⁾ Boroianu 273. Popovici 122, 123.

⁶⁾ Grama 321.

⁷⁾ Rapaics 536. Horváth 308. În 1448 şi 1450 Nicolae V. eară le-a trimis o flotă şi ostaşi.

mai prevedea înțeleptul pontifice, că Marcu Eugenic, tot așa de priemios e pentru catolicism, afară de concil⁸⁾, ca în concil; tot așa va împedeca popularizarea unirei, cum a împedecat și încheierea aceleia. Ca încâtva să paralizeze »a priori« lucrările lui Marcu Eugenic, Papa insista pe lângă orientali, ca să-l excomunic. La toate însă Grecii dădeau răspunsuri evazive și dovedeau o comportare politicoasă.⁹⁾

Încă nu plecaseră¹⁰⁾ din Florența grecii și eată că sosesc alți răsăriteni desbinați, dornici, de a se uni: aceștia sunt Armenii.

La învitarea lui Eugenie, catolicosul (patriarchu-general) Constantin al VI, a trimis patru mandatar, cari tratând cu o delegație a sinodului florentin, în 22 Noembrie 1439, au primit unirea, care se preconiză cu constituțiunea »Exultate Deo« alui Eugenie^{10a)}.

În 4 Faur 1442 au îmbrățoșat unirea și iacobiții (monofiziții din: Egipt, Abisinia și Palestina) Patriarchul lor, în conțălegere cu regele Etiopiei¹¹⁾ a trimis la Florența pe abatele său Andrei¹²⁾, care era condus de Arbert Sartiano monah franciscan. Cu: »Cantate Domino« se începe bula papală eliberată din acest prilej¹³⁾.

După acestea în toamna an. 1443, sinodul fu transferat, continuat și terminat în Roma, în bazilica laterană (catredala papei, încât. e episcopul Romei). Acolo se mai ținură încă două ședințe în 30 Sept 1444 și în 7 Aug. 1445¹⁴⁾. La Florența după depărtarea grecilor, sau mai ținut alte cinci ședințe în plen¹⁵⁾.

În Roma dintre orientali au mai primit unirea monofiziții¹⁶⁾ și monoteliiții¹⁷⁾ din Mezopotamia, arondați la patriarhul — din Diarbekir — al Sirilor¹⁸⁾. Solia trimisă de patriarh era condusă de francișcanul Antoniu Troia și de plenipotențiatul Sirilor, Abdallach¹⁹⁾ arhiep. de

⁸⁾ Sbiera 679.

⁹⁾ Popovici.

¹⁰⁾ Hiptmair II. 99, 100.

^{10a)} Mansi XXXI. 1047. Denzinger I. c. 201. Popovici 93. Rapaics 538. Rev. Catol. 194. Între deputații catolicosului, conducător era Iacob Primadicci, monah franciscan, el avea auctorizare și dela domnitorul politic al armenilor. Lauran 309

¹¹⁾ Rev. Catol. 194 Horváth I. c. 411. Lauran 310. Raynald an 1442 nr. 1, 2.

¹²⁾ Popovici 91. Hiptmair 100, Rapaics 538.

¹³⁾ Denzinger enchiridion 208.

¹⁴⁾ Popovici 123, Sbiera 671, Rapaics 537, Cherier 493.

¹⁵⁾ Hiptmair 100.

¹⁶⁾ Eutichianii, reacționarii contra nestorianilor.

¹⁷⁾ Reacționarii contra monofiziților.

¹⁸⁾ Rapaics 538, Hiptmair 100.

¹⁹⁾ Rev. Catol. 194.

Edessa. Pe sama lor, la 30 Sept. 1444, liberă papa constituția sa vestită »Multa et mirabilia«. ²⁰⁾

Se alătură încă la biserica Romei, caldeii de sub arhipăstoria lui Timotei, mitropolit în Tarsus. Tot așa și monoteliiții, maroniții din dieceza episcopiei din insula Ciprus, alui Ilie ²¹⁾. Secerișul acesta bogat este de a se creșta la activele neostenitului dominican, Andrei, arhiep. de Rodus ²²⁾. Constituția dată pe seama acestora sună »Benedictus Deus« și e dată din 7 August 1445. ²³⁾

Despre unirea acestora, Eugenie nu lipsește a încunoștiința și pe maroniții uniți de mai înainte, din muntele Libanon. Acestea almintrelea fură mult mai tari în credința primită, ca ceilalți orientali. Li vedem participând în 1512, prin trei bărbați de încredere și la sinodul ecumenic al XVII-lea, din Roma (V-lea lateran). ²⁴⁾

Dar aceste popoară, deși nu lăpădară unirea pe dea întregul, ca grecii, totuși nu au aderat la ea cu credință deplină. ²⁵⁾

9) *Caracterul ecumenic al sinodului florentin.* În biserica apusului, de sine înțeles, nimenea nu pune la îndoială caracterul universalității și legitimității sinodului de sub întrebare. Vorba ce totuși se face și se poate face cu drept cuvânt, se învârtește numai în jurul acelei întrebări, în sine destul de momentuoasă, că oare ecumenicitatea sinodală estinde-se până la încheerea formală a sinodului, ori că aceea înceată cu depărtarea grecilor? Mie unul îmi pare a fi ultima mult mai verosimilă; ca să tac de multe altele, relev ez numai împrejurarea, că celebrul decret dat armenilor după depărtarea grecilor, nu e act eliberat de sinod, ci e dat numai în numele papei Eugenie IV ²⁶⁾. Apoi trimișii armenilor nu deliberează în sinod, ci numai cu o delegație esmisă de sinod...

²⁰⁾ Harduin IX, pg. 1040.

²¹⁾ Hiptmair 100, Rapaics 538, Rev. Catol 194, Popovici 93

²²⁾ Raynaldus an. 1446 nr. 20 și 21. Acest Andrei era cel din conciliul florentin

²³⁾ Harduin IX 1941.

²⁴⁾ Rapaics 538. Cu ocazia aceasta papa Leo X. le confirmă și pe patriarhul lor.

²⁵⁾ Popovici 90—93. Grama 322. Unele altele, pe scurt despre starea bisericeii răsăritene în timpul de az și despre greutatea unirei cnf. Dr. Brânzeu Miklós »A keleti egyház kérdése napjainkban« în revista »Kath. Szemle«. Budapest 1908 fascicola IV pg. 369—382.

²⁶⁾ I. L. Berti »eccl. hist. breviarum« Parisiis 1879 II pg. 63.

Păreră asta e dezvoltată cu mare aparat ştiinţific, de dominicanul Natalis Alexander, francez şi prof. la Sorbona, † 1724 »hist eccl. vet. novg. testam«. Paris, 1730 IX p. 514²⁷⁾.

»Disputant doctores« şi asupra numărului — şi poziţiei — sub care să se registreze acest sinod, în canonul sinoadelor univerzali. Unii îl numără ca al XVII²⁸⁾, alţii ca al XVI-lea. De al XVI-lea îl ţin şi românii uniţi, în frunte cu Grama. Grama merge şi mai departe, el socoteşte, cumcă de nota ecumenică, să bucură şi continuarea sinodului florentin, făcută în Roma, până la închiderea definitivă din vara 1445.²⁹⁾

În biserica răsăritului, neunită cu Roma, adunarea din cestiune, nu e privită ca concil regulamentar, cu atât mai puţin, ca concil univerzal. Grecii ţin până azi de ultim concil univerzal, conciliul celebrat în 787 la Nicea; adecă au numai şapte concilii univerzali³⁰⁾.

Pentru durata scurtă a unirii³¹⁾, conciliul florentin, deşi nu apucase a fi trecut formal, în şirul conciliilor ecumenice orientali, totuşi de o astfel de natură trebuie că a fost considerat cel puţin de către cercurile dătătoare de direcţiune; în biserica orientală.

Ritul oriental, conform cu practica sa tradiţioasă, de a face pomenirea sinoadelor ecumenice, în rând cu ceilalţi sfinţi canonizaţi, în cursul serviciului Dumnezeesc, a introdus şi prăznuirea aniversării conciliului florentin, prescriind la sinaxar, mai mulţi imni³²⁾.

Dacă biserica mare a patriarhiei a şi întrelesat înarticularea conciliului de unire, nu au imitat-o în punctul acesta biserica ortodoxă particulară românească. Se ştie bine adecă, că ierarhia bisericeşti, când a tipărit pentru prima dată, corpul mare, al tuturor legilor bisericeşti şi lumeşti, în Târgovişte la 1652 în aceasta colecţie de legi în vigoare, a codificat şi cvalificat sinodul florentin, *de sinod ecumenic al VIII-lea*³³⁾. A se vedea pravila mare, sau alui Matei Basarab, la canonul 388.

²⁷⁾ Cnf. Palma »praelectiones« Roma 1834—1846 III cap. 6 Hefele I 58 Hiptmair 100 Cherier 493.

²⁸⁾ Rapaics II 522.

²⁹⁾ Grama I. c. 322. Gav. Pop. „Sion Rom“ 1866 pg. 201, nu estinde, ecumenicitatea asupra continuării din Roma.

³⁰⁾ Acest concil, e al II-lea. Nicen şi al VII-lea ca ecumenic.

³¹⁾ Unirea a ţinut 13 ani, număr nenorocos. În 29 Mai 1453 Mohammed II, a ocupat Constantinopolul.

³²⁾ Migne »Patrologia graecorum« tom. 159 pg. 1095—1106 în excerpt la Nilles »Kalendarium« II. 518—523.

³³⁾ Proprie sinodul florentin ar trebui a se socoti la orientali, ca al IX-lea ecumenic. Al VIII-lea, e cel din Constantinopol, din 869, care a osândit pe Photie.

După aceasta carte, de drept, se regula și se conforma toată viața românească: publică și civilă în România și Moldova, și bisericească în Ungaria și Ardeal. Chiar titlul cărții ni-o spune aceasta apriat: »Indreptarea legii lui Dumnezeu, care are toată judecata arhierască și împărătească de toate vinele preotești și mirenești... în Târgoviște 1652³⁴⁾»

Vădit este deci lucrul, faptul și adevărul, că *biserica românilor după drept și în faptă, a recunoscut și onorat sinodul unirei din Florența, ca sinod sfânt și univerval. La acest sinod și la aceasta unire, a cooperat activ și ierarhia bisericei române.*

Ce nu putem noi înțelege e aceea, că cum și de ce au admis Românii în a II jumătate a veacului al 17-lea, conciliul florentin, ca concil ecumenic și ortodox, când ei în faptă și după drept, nu mărturisesc credința formulată de același concil; nu sunt în unire de dogmă și nu sunt în comunicare ierarhică, cu biserica aceea, care e depozitara conciliului florentin.

Ei bine! se va reflecta, a fost o eroare, înscrierea conciliului florentin, în pravilă, ca ecumenic. Dacă da, atunci la revizie și la edarea din nou, ce s'a făcut prin Bujorean, ar fi trebuit îndreptat, căci altcum stă în putere argumentarea episcopului gr.-cat. de odinioară al Orăzii³⁵⁾, că cei cari primesc pravila astfel mărturisitoare, aceia trebuie să fie conziderați, că sunt în unire și comunicare cu biserica romană papală; precum aceasta au și susținut'o palam publice revista bis. grecești unite »Revue d'Église grecque-unie«, în anul al III (1889).³⁶⁾

Altcum pravila românească în mai multe capitole pare a profesa curat doctrina catolică, ca se tăcem de altele multe, fixăm aici numai formula de a saluta pe papa. Formula aceasta direct preconizează primatul papal, eată-o:

»Prea fericitului³⁷⁾ și Prea sfințitului asemenea Ingerilor în Christos Părintele Părinților și *Stăpânul tuturor adevăritelor Apostolești biserici*, ca niște robi Ție înainte căzând, sărutăm urmele picioarelor Măriei și Prea sfinției Tale, Putere³⁸⁾ și Domnie.³⁹⁾

(Va urma).

³⁴⁾ În a II ediție de prof. univ. din București Bujoreanu. »Colecția de legi române« tom. III.

³⁵⁾ Dr. Iosephus Papp Szilágyi enchiridion jur. eccl. orientalis catholicae Magnovaradini 1880 pg. 62.

³⁶⁾ »Preotul Român« Gherla 1889 an XV. pg. 122 Ion Papiu »orientele catolic« Gherla 1885 p. 194.

³⁷⁾ Pravila de Târgoviște foaia 408.

³⁸⁾ Despre pravila și valoarea ei actuală au scris: Dr. Laurean Luca »Unirea« 1901, pg. 247. Dr. Grama »Pravila«, în »Foea biser.« Blaj, II. 1884 pg. 373—177 și monografia lui S. Băzgan »Indreptarea legii« București 1900.

³⁹⁾ Mitropolitul Șuluț »Catechismul unirii, Blaj, 1857 pg. 20.

Foametea din 1628 în ținutul milanez*).

Încă un an de recoltă proastă. În anul cel dintâi, oamenii mai ținuseră piept foametei, cu bucatele rămase din anii trecuți, și astfel, cu chin, cu vai, apucaseră secerișul anului 1628, unde am ajuns și noi cu povestirea noastră. Secerișul acesta însă, atât de așteptat, fu și mai slab de cât cel dinnainte-i, poate din pricina că timpul fusese foarte neprielnic — nu numai în ținutul milanez, ci și în toate împrejurimile — și poate și din vina oamenilor. Stricăciunile și pustiirile aduse de război, de acel minunat război de care am pomenit mai sus, erau așa de mari, în cât, în ținuturile vecine cu el, țărani începură, mai mult ca de obicei, să părăsiască moșiile și să le lase în părăginire, și în loc ca prin munca lor, să agonisiască pâine și pentru ei, și pentru alții, erau siliți acum să meargă, s-o capete cerșind. Am zis: mai mult ca de obicei, pentru că dădiile copleșitoare, impuse c'o nesățuire și c'o nesocotință fără margini, purtarea obișnuită, chiar și-n timp de pace, a trupelor așezate prin ținut, purtarea pe care tristele documente din vremea aceea o aseamănă cu aceea a unui dușman năvălitor, toate acestea, precum și alte pricini, pe care nu le putem înșira aici, pregătiau încă de mult, încet, dar sigur, această mare nenorocire, ce avea să se abată peste întreg ținutul milanez, așa că împrejurările deosebite, despre care vom vorbi acum, nu erau de cât: Zbucnirea neașteptată a unei boli pregătită în ascuns. Și nici nu sfârșiseră oamenii cu strânsul recoltei de pe câmp, când aprovizionările pentru armată și nelipsitele jafuri începură să le și împuțineze bucatele, într'o așa măsură, încât foametea se simți numai de cât, și odată cu foametea, și efectul ei inevitabil: scumpirea hranei.

Dar, când scumpirea se ridică până la un anume punct, se naște întotdeauna — cel puțin s'a născut până acum; și dacă și azi se mai naște, după atâtea scrieri de seamă, gândiți-vă ce trebuie să fi fost în vremea aceea! — se naște, zic, convingerea aproape obștească, cum că nu lipsa e cauza scumpirii. Uită adică cu toții timpul, când se temeau de ea și când o prevestiau, și-și inchipuesc că grâu se află din bielsug, și că răul vine dintr'aceea, că nu se vinde deajuns pentru consum, presupuneri cu totul șubrede, dar care ațâță tot deodată și mânia, și speranța.

— * Fragment din romanul lui Manzoni, *Logodnicii*, tradus din italienește de D. Tomescu.

Vina lipsei şi-a scumpirii, prin urmare, se arunca asupra preocupărilor de grâu, reali sau închipuiţi, asupra proprietarilor de pământ, cari nu vindeau într'o zi tot grâul pe care-l aveau: asupra brutarilor cari-l cumpărau, însfârşit asupra tuturor acelorora, cari ar fi avut ori cât de puţin grâu, sau li s'ar fi dus numai vestea că au: aceştia erau ţinta tuturor învinuirilor şi asupra lor se revărsa urgia mulţimii de toate treptele. Se spunea chiar sigur locul, în care se aflau magaziile şi jirniţele pline până sus şi sprijinite în propte puternice; arătau numărul considerabil al sacilor şi vorbeau cu siguranţă despre imensa cantitate de grâu, ce s'ar fi trimitând pe ascuns în alte ţinuturi, în care probabil lumea ţipa cu aceeaşi siguranţă şi cu aceeaşi revoltă, că grânele de acolo se desfăceau la Milano. Implorau dela magistraţi măsuri de acelea, care par mulţimii, — cel puţin au părut totdeauna până acum aşa de drepte, aşa de simple şi aşa de capabile să scoată la iveală grâul ascuns, grâul închis cu ziduri, îngropat, cum se zicea, şi să readucă bielsugul. Magistraţii făceau şi ei ce puteau: stabiliau de pildă preţul maxim al unor anumite merinde, hotărau pedepse pentru aceia cari n'ar fi vrut să vândă cu acest preţ, şi alte măsuri de acest fel. Cum însă, asemenea măsuri, ori cât ar fi ele de straşnice, nu pot nici să micşoreze nevoia de mâncare, nici să aducă bielsug în bucate, dacă timpul nu e priincios, şi cum acestea în deosebi nu aveau puterea aceea de-a aduce bucate de acolo unde erau din prisos, fireşte că răul dăinuia şi continua să crească din zi în zi mai mult. Mulţimea atribuia această stare de lucruri remediilor slabe şi puţine, şi cerea sus şi tare altele mai bune şi mai îndrăzneţe, şi, spre nefericirea ei lată că-şi găsi un om după placu-i.

În lipsa guvernatorului don Gonzalo Fernandez de Cordova, care comanda asediul dela Casale del Monferrato, îl ţinea locul, la Milan marele cancelar Antonio Ferrer, care era de asemeni spaniol. Acesta observă, şi cine n'ar fi observat? — că ieftinirea pâinii e dela sine un lucru foarte de dorit, şi cugetă — şi tocmai aici fu greşala — că e de ajuns un ordin al său, pentruca preţul să se coboare. Fixă prin urmare *meta* — aşa se numeşte la Milan tariful, când e vorba de comestibile — fixă *meta* pâinii la preţul, care s'ar fi căzut, dacă grâul s'ar fi vândut în termen mijlociu cu treizeci şi trei de lire baniţa, pe când în realitate el se vindea cu aproape optzeci. Asta-i întocmai ca o femeie, care dorind să fie iarăşi tinără, ar crede că e destul să-şi schimbe actul de botez.

Nu odată, rămăseseră neexecutate, prin însăşi forţa lucrurilor ordine mai puţin nesocotite şi mai puţin nedrepte de cât acesta; la executarea acestuia însă, veghia mulţimea, care, văzându-şi însfârşit,

legiferată dorința ei, n'ar fi îngăduit, în ruptul capului, să fie călcată în picioare.

Alergă numai de cât la brutării, să ceară pâine pe prețul hotărât, și ceru cu înfățișarea aceea de energie și de sfidare, pe care-o dau pasiunea, forța și legea unite laolaltă. Numai întrebați acum, dacă brutarii au scos țipete de împotrivire. Să plămădești, să te sbu- ciumi, să bagi în cuptor și să scoți întruna, fără întrerupere, — pentrucă poporul, simțind în mod vag, că măsura aceasta era cu totul arbitrară și despotică, asedia neîncetat brutăriile, pentruca să se poată bucura de acest frumos și neașteptat chilipir, — să-ți frângi șalele, frământând la pâine, și să te trudești mai mult ca ori când, pentruca apoi s'o vinzi cu pierdere: fiecare poate înțelege, ce chin și ce pacoste trebuie să fi fost pentru bieții brutari. Dar, de o parte stăteau magistrații, cari dictau piedepse, iar de alta poporul care cerea să fie servit, și la cea mai mică zăbavă a vreunui brutar, începea să-și piardă răbdarea, să se miște și să murmure cu vocea lui uriașă, amenințând să-și facă singur dreptate, una dintre cele mai rele dreptăți, care se fac în lumea aceasta; nu era deci chip de scăpare: trebuiau să frământa, să bage în cuptor, să scoată și să vândă. Pentru a-i face însă să ducă și mai departe această viață silnică, nu era de ajuns nici porunca venită de sus, și nici frica pe care-o purtau în sân; trebuiau să și poată și foarte puțin dacă ar mai fi durat acest lucru, n'ar mai fi putut. Incepură să se plângă magistraților, de nedreptatea ce li se făcea, impunându-le o sarcină atât de copleșitoare, și amenițau, că vor arunca lopata în cuptor și că vor pleca; deocamdată însă munceau înainte cum puteau, sperând mereu, că odată și odată, marele cancelar va ajunge să înțeleagă de partea cui stă dreptatea. Dar Antonio Ferrer, care era, cum am zice azi, un om de caracter, răspundea: că brutarii câștigaseră mult în trecut, că vor tot câștiga apoi când vor reveni vremurile de bielșug, și unde mai pui, că e posibil să li-se mai dea și vr'o despă- gubire, dar că până atunci să meargă mereu înainte. Fie că era intra- devăr convins de aceste argumente, pe care le aducea altora, fie că, înțelegând, din rezultatele aduse, neputința de a mai menține acel edict al său, voia să lase altora greaua sarcină de a-l revoca, — căci cine mai poate ști acum, ce se petrecea în creierul lui Antonio Ferrer? — destul că el n'a clintit nimic din cele ce hotărâse.

Insfârșit, decurionii, — un fel de magistratură municipală, compusă din nobili, care dură până la anul 96 din veacul trecut — înștiințară printr'o scrisoare pe Guvernator, de reaua stare în care se aflau lucrurile, și cereau să găsiască el vreun mijloc de îndreptare.

Don Gonzalo, îngropat până în gât în afacerile de războiu, nu-

ml o adunare, careia-i dete dreptul de-a stabili pentru pâine un preț convenabil, un preț care să împace și o parte, și ceialaltă. Deputații se întruniră, și după mii de închinăciuni, de complimente, de introduceri, de suspinuri, de intreruperi, de vorbe spuse în vânt și de șovăeli, împinși la aceasta consfătuire de cătră o necesitate simțită de toți, știind bine că în clipa aceea li-era dat să joace un rol mare, dar convinși că nu se putea face nimic, hotărîră să scumpească iarăși pâinea. Brutarii răsufară; poporul însă inebuni.

În seara din preziua sosirii lui Renzo la Milan, stradele și piațele mișunau de oameni, cari, împinși de aceeași mânie și stăpiniți de același gând, cunoscuți și necunoscuți, se adunau în gloate, fără să-și fi dat întâlnire mai dinainte, și aproape fără să-și dea seama, întocmai cum niște picături de apă, turnate pe aceeași pantă, merg și să întâlnească în acelaș punct. Fiecare discurs rostit întărea convingerea și sporia, pasiunea auditorilor. Între atâția înfierbintați însă, erau și câțiva mai cu sânge rece, cari cu vădită plăcere, se uitau cum se tulbură apa și căutau s'o tulbure și mai mult, — cu ajutorul acelor raționamente și și acelor povești, pe care numai pungașii se pricep să le ticluiască și numai mințile zăpăcite pot să le creadă — și cari aveau de gând să nu lase apa să se limpezească, până ce nu vor fi făcut în ea și puțină pescuiață.

BCU-Cluj / Central University Library Cluj

Mii de oameni se culcară în sara aceea, cu presimțirea vagă în sufletul lor, cum că trebuie să se întâmple ceva neobișnuit. A doua zi, des de dimineață, stradele erau din nou înțesate cu lume: copii, femei, bărbați, bătrâni, lucrători, cerșitori, se adunau toți la întâmplare: ici un murmur nelămurit de mai multe voci; colo, unul cuvânta și alții aplaudau; cesta punea vecinului aceeași întrebare, care și lui îi fusese pusă de un altul; cestalalt repeta exclamarea, care puțin mai înainte îi trecuse pe la urechi; peste tot plângeri, amenințări, strigăte de revolte, și un foarte mic număr de cuvinte era materialul, din care se croiau atâtea discursuri.

Nu lipsia decât prilejul: o îmbrânceană cât de mică, un îndemn venit de undeva, și era destul pentruca vorbele să se schimbe în fapte; și prilejul nu întârzia.

În faptul zilei, ieșiau din prăvăliile brutarilor băeți, cu câte un coș încărcat în spate, cari mergeau să ducă pâine la casele mușterilor. Cea dintâie apariție a unuia din acești nefericiți băeți, în apropierea unui grup de oameni, fu ca și cum ai svrli o capsulă pocnitoare în mijlocul unei pulberării. »la vedeți, dacă e pânel« strigară laolaltă sute de voci. »Da, pentru tirani cari înnoată în belșug și vor ca noi să murim de foame«, zice unul, care se apropia de băetaș, își avântă mâna spre

marginea coşului, îl clatină şi zice: »la, să văd«. Băeşaşul începe să tremure, schimbând feţe, feţe, şi ar vrea să zică: lăsaţi-mă să-mi văd de drum, dar nu mai putu să rostească nici un cuvânt; îşi mişcă apoi braţele şi cercă să şi-le desfacă repede din strânsoarea curelelor. »Jos coşu«, începură să strige. Mai multe mâni îl înfăşară, şi într'o clipită coşu fu la pământ; desfac la o parte învălitoarea care-l acopere, şi un abur cald, mirositor se împrăştie împrejur. »Şi noi suntem creştini, şi noi trebuie să mâncăm pâne,« zice cel dintâi, şi ia o pâne, o ridică în sus, în vederea mulţimii şi muşcă odată cu dinţii din ea: mâinile se năpustesc spre coş, pâinile sbor pe sus şi-n mai puţin de cât s'ar crede coşul fu deşertat.

Aceia, cari n'aură parte de nici o pâine întăritaşi de câştigul cu care se aleseră alţii şi încurajaşi de uşurinţa întreprinderii, porniră în cete, să mai întâlnească şi alte coşuri şi pe care cum le întâlneau, le jefuiau numai decât. Şi nici chiar nu mai era nevoie să atace pe cei cari le purtau, căci aceştia sărmanii, văzând că nu e de glumit, lăsau de bună voe sarcina din spate, şi o luau la sănătoasa. Cu toate astea, cei cari rămăneau cu măselele goale erau fără îndoială cei mai numeroşi pe urmă chiar şi cuceritorii nu erau destul de mulţămiişi, cu nişte prăzi aşa de mici, şi apoi, amestecaşi şi cu unii şi cu alţii, erau aceia cari se aşteptaseră la o dezordine mai mare şi mai impunătoare. De odată se auzi strigătul: »La brutărie! la brutărie!«

În strada *Corsia dei Servi*, era, şi e şi acum, o brutărie, care păstrează acelaş nume; un nume, care în graiul toscan înseamnă *il forno delle greucce* (brutăria cârjelor), iar în cel milanez, e compus din nişte vorbe aşa de eteroclite, aşa de ciudate şi sălbătice, că alfabetu limbii noastre nu are semnele trebuincioase, pentru a-i arăta sunetul*). Într'acolo se năpusti lumea.

Cei dela prăvălie tocmai întrebau pe băiatul întors fără coş, care uluit şi cu părul înfoiat, îşi istorisia, bolborisind cuvintele, trista lui păţanie, când de odată s'aude un ropot de picioare, amestecat c'o larmă şi cu un freamăt, care creştea şi să apropia din ce în ce; iată, se văd înnaintând cei din fruntea mulţimii.

»Inchideţi, închideţi! repede, repede!« unul aleargă să ceară ajutor dela căpitanul de justiţie; ceilalţi se grăbesc să închidă prăvălia, prop-tind uşile pe dinlăuntru. Mulţinea începe să se îmbulzească şi să strige: „pâinel pâinel deschideţi! deschideţi!“ Puţin după aceea, soseşte şi căpitanul de justiţie, cu o escortă de alebardieri. „La o parte, la o parte, copii: duceţi-vă acasă, faceţi loc căpitanului de justiţie“, strigă

*) El prestin di scanse.

el și alebardierii. Mulțimea, care nu era încă destul de învălmășită, se dete puțin la o parte, așa că aceia putură să străbată și să se așeze dinaintea prăvălii.

„Dar copii“, cuvânta de acolo căpitanul, „ce căutați aici? duceți-vă acasă. Unde vi-e frică de D-zeu? Ce va zice regele, seniorul nostru? Uite, nu vrem să vă facem nimic, dar mergeți acasă, ca nește oameni de treabă. Ce naiba vreți să faceți aici? De sigur, nimic bun, nici pentru suflet, nici pentru trup. Acasă, duceți-vă acasă“. Aceia însă, cari se aflau mai în fața oratorului și-i auziau cuvintele, cum ar fi putut ei să se supună, chiar dacă ar fi vrut, când erau împinși și Inghesuții de cei de la spate, aceștia împinși și ei de alții, și tot așa până la marginea mulțimii, întocmai cum se mână val pe val. Căpitanului începea să i-se taie respirația. „Dați-i înapoi, ca să răsuflu“, striga el alebardierilor, „dar să nu faceți nimărui nici un rău. Ia bateți la ușă, să intrăm în prăvălie; dați-i îndărăt“.

„Înapoi! înapoi!“ strigau alebardierii, năpustindu-se toți înspre cei din față, și împingându-i îndărăt cu coada alebardelor. Aceștia urlă, se dau, cum pot, înapoi, izbind cu spatele în piepturi, cu coatele în pantece, și călcând pe vârful picioarelor celor cari sunt în urma lor.

Se iscă o Inghesuială și-o Îmbulzire, încât aceia cari se aflau la mijloc, ar fi dat mult numai să poată scăpa de acolo. În timpul acesta s'a făcut puțin loc dinaintea ușii; căpitanul bate, isbește în ușă și țipă ca să-i deschidă: cei dinlăuntru văd de la ferestre, cobor repede și deschid; căpitanul intră și cheamă și pe alebardieri, cari pătrund înlăuntru, unul după altul, pe când cei din urmă țin piept mulțimii cu alebardele.

După ce-au intrat toți, trag zăvorul și pun din nou proptele la ușă; Căpitanul urcă repede scările și se ivește la o fereastră. O, ce furnicar de lume!

»Copii«, strigă el, (mulți își ridică ochii în sus) »copii, mergeți acasă. Iert pe toți aceia cari se vor întoarce imediat acasă«.

»Pâinel pâine! deschideți! deschideți!« erau cuvintele, care se desfăceau mai lămurit din urletul groaznic, pe care mulțimea îl dădea drept răspuns.

»Fiți cuminți, copiii gândiți-vă bine, cât mai e timp! Haide întoarceți-vă acasă. Veți căpăta pâine, dar nu pe calea aceasta. Heil... heil ce faceți acolo jos? Heil acolo la ușă! Vă văd, vă văd: fiți cuminți! băgați de seamă! ceea ce faceți e o mare crimă. Acum am să viu jos. Heil heil lăpădați fiarale celea și țineți-vă mâinile. Rușine pentru voi! Ascultați, cel puțin voi, Milanezi, cari sunteți vestiți în

toată lumea, prin bunătatea voastră, voi, cari ați fost întotdeauna niște buni co... Ah, canalia«!

Această bruscă schimbare de stil fu pricinuită de-o piatră, svârlită de mâinile unuia din acei buni copii și care izbi pe căpitan tocmai în frunte, în protuberanța stângă a profundității metafizice. »Canaliel Canaliel«! Continuă să strige, închizând repede fereastra și retrăgându-se înăuntru. Dar chiar de-ar fi strigat el din toate băerile inimii, cuvintele lui, cele bune ca și cele rele, se pierdeau toate în văzduh, înăbușit de larva uriașă, care se ridica de jos. Iar ceea ce zicea el că vede, era o mare activitate, cu ajutorul pietrelor și al fiarelor, care se desfășura la ușă, ca s'o sfărâme, și la ferestre, ca să le smulgă gratiile — și lucrul înaintase mult.

În timpul acesta, stăpânii și băieții din prăvălie, cari se aflau la ferestrele din rândul de sus, provăzuți c'o mare cantitate de pietre, (scosese ră pe semne caldarâmii vreunei curți) țipau și făceau semne celor de jos, amenințându-i cu pietrele, și văzând că e zadarnică orice amenințare, începură într'adevăr s'arunce cu ele. Nici o piatră nu dădea greș, fiindcă învălmășagul era așa de mare, încât cu un ac să li dai, și tot nimereai în cap de om.

»Ahl șarlataniil ahl ticăloșii! Asta-i pânea, pe care ni-o dați noaună celor săraci? Aul Aul aoleo, aoleo!« — urla mulțimea jos, infuriată. Mai mulți înși fură loviți greu; doi băieți rămăseră morți pe loc. Mânia sporii puterile mulțimii: ușa fu doborâtă, gratiile smulse și șivoiul pătrunse prin toate deschizăturile. Cei din lăuntru, văzând primejdia, fugiră unii în podul casei, căpitanul, alebardierii și alți câțiva se pitiră, ghemuiți, prin colțuri, iar ceilalți, ieșind prin ferestrele podului, se târau pe coperiș, ca pisicile.

Vederea prăzii făcu pe învingători să-și uite sângeroasele planuri de răzbunare. Se năpustec spre lăzile cu pâne și încep să le deșerteze. Unul însă aleargă la tejghea, desfac încuietoearea, își umple buzunarele cu amândouă mâinile și iese afară încărcat cu bani, pentruca să se întoarcă apoi să fure și pâne, dacă va mai rămănea. Mulțimea năvălește în magazii, aleargă la saci, pune mâna pe ei și-i prăvălește afară: unul târește un sac printre picioare, îl desleagă la gură, și pentruca să-l poată duce, varsă afară o parte din făină, altul strigând: »așteaptă, așteaptă«, se pleacă jos să-și pregătiască haina, vreo basma sau pălăria, ca să adune ceea ce lăpăda și unu și altu; unul aleargă la postavă, își implântă mâinile și înfașcă o bucată de cocă care se întinde, se subțiază și-i scapă pe toate părțile; un altul, care a pus mâna pe-o sită de cernut, o poartă pe sus, cu un aer de triumfător; unii vin și alții pleacă: oameni, femei și copii, care se în-

ghesue şi se înbrâncesc, iar în aer pluteşte o pulbere albă, care se ridică şi se lasă, înfăşurând totul ca într'un văl de ceaţă.

Trad. D. Tomescu.

Melancolie de toamnă.

Plăpânzi staţi voi castani în noapte
Sub vraja pulberii de stele
Când cea din urmă rază o curmă
Amurgul visurilor mele.

Precum al toamnei aspru crainic
Pe 'ncetul frunzele vă cerne
Aşa le 'nchide a mele doruri
Sicriul negurii eterne.

Le roade a vremilor rugină
Nădejtile vieţii toate
Şi nici o rază nu pătrunde
În trista mea singurătate.

Mi-am îngropat în cripta vremii
Întreaga vraje a mângăerii
Şi 'ncet mă duc cătră vecie
Purtându-mi zestrile durerii.

Blaj, 1908.

Aron Cotruş.

La jubileul lui Tolstoj.

Un admirator și bun cunoscător alui Tolstoj scrie, din prilejul jubileului octogenarului scriitor, un temeinic articol, din care reținem pentru cititorii noștri următoarele părți alese:

»Puțini au simțit mai adânc decât Tolstoj îngustimea vieții pământești și dorurile, sufletești mistuitoare după o altă lume mai înaltă, mai senină, mai ideală. Având din bună vreme convingeri religioase puternice și idei bine lămurite, ce viață binecuvântată și armonică, (și în aceeași vreme și senină pe lângă toată seriozitatea ei), ar fi putut duce! Dar nu i-a fost sorocul de așa. Însuși mărturisește, că deja la vârsta de 16 ani nu se mai rugă, nu se mai spovedia, nici la Biserică numai umblă, așa cât la doi ani după aceea deja numai credeă în nimic. Aceasta a și fost o urmare naturală între împrejurările lui. Pe timpul acela pătura mai înaltă a societății rusești stătea în mare parte subînărura franceză, capetele lor erau împuiate cu ideile adesea nici măcar pricepute, ale raționalismului și inima lor superficială le sburdă cu o ușurință condamabilă după plăcerile senzuali, deșarte. În atmosfera aceasta ajunse Tolstoj băiatul cel de 13 ani, când după moartea părinților săi o mătușă mai tineră li îngriji educația. Această educație îngrijită nimica n'o caracterizează mai bine decât principiul acela pedagogic — educativ rostit de dânsul: »Nimic nu înrăurește mai binefăcător asupra unui tiner decât relațiile cu o femeie nobilă«.

Nu i-a lipsit, firește, nici obicinuitul profesor de franțuzește, așa cât Tolstoj deja din fragedă tinerețe a cunoscut limba și literatura franceză, — în deosebi influința lui Rousseau se simte mai tare. A avut însă pruncul Tolstoj și astfel de impresii, a căror înrăurire binefăcătoare nici când nu i-s'a perdut din suflet. Anume influința Tatyanei Iergolskaja. »Mai aveam două mătuși și o bunică în vieață — scrie Tolstoj — și ori care dintrânsele ar fi avut mai multă îndreptățire față de mine, decât Tatiana Alexandrovna, pe care numai din dedare o numiam mătușă, căci înrudirea noastră așa era de îndepărtată, încât nu i-am putut da nici când de urmă. Și totuși pentru dragostea ce ne-a păstrat, ei i-se cuvenia întâietatea când eră vorba de creșterea mea și a fraților mei. Și eu simțiam aceasta. Adesea îmi arătam dragostea față de ea în izbucniri delicate une-ori, pasionate de altă dată. Mi-aduc bine aminte cum m'am furișat odată după spatele ei, când ea se află în salon și ședea pe divan. Să fi fost de vre-o cinci

ani. Ea mă desmierdă drăgălaş. Eu i-am răpit mâna i-am sărutat-o şi-am început a plânge numai de dragoste. Înfluinţa ei asupra mea a constatat în aceea, că din pruncie m'a învăţat a cunoaşte plăcerile sufleteşti ale iubirii. Şi m'a învăţat nu prin cuvinte, ci prin vieţa ei, prin întreaga fiinţa ei, care m'a umplut de dragoste.« Şi în vârsta deplin formată cu câtă gingăşie înduioşătoare îşi aminteşte Tolstoj de femeia aceea bună! A şi avut pentruce. Căci dacă a ieşit din lupta aceea sufletească îndelungată şi chinuitoare, pe care a avut s'o poarte după ce şi-a pierdut credinţa, nu desnădejduit, ci — să credem cuvântului lui Tolstoj — liniştit şi fericit, aceasta, credem noi, este a se atribui altruismului său, în dezvoltarea căruia avea dacă a avut cineva mai multă parte ca Iergolszkaja.

Raţionalismul i-a nimicit credinţa lui Tolstoj şi l'a nefericit. Sufletele de talia lui însă nu pot rămâne fără anumite ideale, ci trebuie să-şi cunoască limpede raportul lor cu marele necuprins şi prin aceasta rostul vieţii. Despre aşa ceva însă n'a putut şi nimica dela minte. Curând s'a încredinţat, că mintea nu e reflector electric, care, aruncând raze bogate, să lumineze ţanta şi cărările vieţii, ci cel mult o candelă licăritoare, la lumina căreia numai poticni te poţi. Şi chiar ceace luminează e, aşa de palid şi de sterp; viaţa individuală mărginită atât de tristă şi de fără rost. Tolstoj primeşte concepţia aceasta, care în esenţa ei e nihilismul cel mai adevărat, dar îi dă un cuprins etic caracteristic. Altruismul său izbucneşte cu o putere aproape elementară. Dar dacă în direcţia aceasta va putea afla adevăratul rost al vieţii, care să fie în armonie cu unicul cuvânt sigur, dar trist, al minţii? Dar dacă »plăcerile sufleteşti ale iubirii«, dar dacă sentimentul acela prielnic al jertfirii de sine, al luptării şi suferirii din dragoste faţă de alţii va fi fericirea aceea, pe care o dorim cu atâta jind? Tolstoj a urmat înclinările sufletului său şi astfel pe temelia aceasta subiectivă şi-a clădit el concepţia sa. Să lăpădam vieţa individuală egoistă, să nu umblăm după interese personale, ci să muncim pentru binele de obşte. Aceasta este chintesenţa concepţiei lui Tolstoj şi întreg sistemul său filosofic este motivarea şi desfăşurarea acestei idei până la imposibilitate. Şi tot aceasta este şi evenimentul cel mai de seamă din cei 35 ani, pe cari Tolstoj — precum însuşi mărturiseşte — i-a petrecut în ireligiositate completă. Toate celelalte evenimente sunt ca şi undele mărunţele ale unui râu ce-şi curge cursul numai frânturi (părţi) ale marelui curent. E doar firesc, ca tinerul viguros şi încrezător să porniască orbeşte pe cărările raţionalismului, ale cărui principii filantropice — din cauze uşor de înţeles — îi atrag în deosebi atenţia şi când în sfârşit desiluzia amară a realităţii îl

ajunge, se cufundă în plăcerile senzuali. Dar din viața aceasta svânturată de aproape trei ani îl smulge o întâmplare norocoasă și Tolstoj se duce în Caucaz ca să se restaureze atât trupește cât și sufletește. Frumseța sălbatică a firii îi cucerește sufletul și dragostea lui pentru ea îl face pantheist. I-a stat în gând să se statorniciască acolo, a simțit însă, că civilizația l'a otrăvit cu mult mai tare, decât ca să poată fi fericit. La vestea rezelului crimeic grăbește pe câmpul de luptă, împins poate de patriotism, sau de mărire deșartă. Ia parte la lupta dela Sevastopol, dar nu ajunge general, și se depărtează cu impresiile cele mai puternice dela acest loc de jale. Radicalismul său, pe care l'a supt deodată cu învățăturile lui Rousseau, s'a întărit numai și mai mult. Ca și în Caucaz, astfel și aicea a învățat a prețui țaranul, l'a uimit vitejia și mărimea de suflet a soldatului de rând.

L'a umplut de ură grozăveniile războiului, care a cerut atâtea jertfe, a văzut nimicnicia vieții omenești, care s'a perdut cu miile, fără ca să se știe: pentruce? Și când se întoarce în Petersburg, află aristocrația destrăbălată, ca și când marea catastrofă nici că i-ar privi. Contrastele și marile nedreptăți, neînțelese, ale vieții îl zgudue, el să trudește să le afle rostul, încarcă să-și închege concepții temeinice și sigure, dar așa ceva nu poate afla nici la prietini săi, la scriitorii ruși cei mai însemnați, și cari totuși pretind a fi conducătorii intelectuali ai poporului întreg. După rezelul crimeic, cu moartea lui Neculai I. Rusia intră în era reformelor; în deosebi soartea cea stristă a poporului de rând a mișcat inimile celor simțitori. Învățăcelul lui Rousseau, firește, că se înrolează și el în această mișcare, ca unul care din proprie esperință cunoscuse soartea bietului moșic. Întemeiază școli, ca în chipul acesta să împrăstie negrăita întunecime sufletească a poporului de rând. Se ocupă cu multe de toate, dar acestea îl abat numai pentru câțava vreme dela problemele acelea chinuitoare, fără de a căroră deslegare nu este pace, nu este tihnă, nu este fericire. O nenorocire familiară, moartea fratelui său îl readuce în modul cel mai neplăcut la aceste probleme. »Bunul, seriosul și cumintele bărbat — spune el într'o mărturisire — a suferit mai mult de un an și s'a stins între chinuri, fără ca să știe, pentru ce a trăit, și cu atât mai puțin, că pentru ce a murit. Nici o teorie n'a fost în stare să-mi răspundă la aceste întrebări, nici mie, nici lui, când el pieria încet și se svârcolia chinuindu-se«. Era în mare încurcătură și nu află cale de scăpare. Mai târziu starea aceasta cumplită era să-l facă să se omoare, dar de astă dată l'a mântuit iubirea și căsătoria lui fericită. Bucuriile vieții familiare au înseninat pe câțava vreme sufletul mult încercat alui Tolstoj și el sub stăpânirea dragostei curate și-a uitat de îndoielile sale ucigașe. »Sunt

Însurat de două luni — scrie el unui prieten — şi mă simt fericit. Sunt alt, cu totul alt om«. Un biograf al său numeşte următorii 15 ani din viaţa lui Tolstoj »timpul fericirii casnice«, mai bine s'ar putea numi însă epoca strălucirii sale, căci în acest timp a creat el măreţele sale romane: »Războiu şi pace« (1864—1869.) şi »Anna Karenina« (1873—1876).

Cel dintâiu zugrăveşte epoca războaielor lui Napoleon, al doilea îşi ia subjectul din viaţa socială modernă. Plăsmuiri caracteristice, dar totodată şi minunate. Să nu ne apropiem de ele cu obicinuitele prejudecări poetice! Condiţia cea mai mult recercată, unitatea, în zădar o vom căuta la ele! În »Războiu şi pace« nici nu este un adevărat erou principal, sau dacă este, acela este poporul rusesc şi evenimentul principal al romanului este lupta disperată a Ruşilor în privinţa năvălitorilor străini. — În al doilea ne interesează nu numai adulterul Annei Karenina şi soarta ei nefericită, ci ne încătuşează atenţia şi unul din cealaltă păreche, Levin. Acţiunea curge încet într'o alvie largă şi întocmai caşi râurile imenze ale Rusiei, tot aşijderea şi romanele lui Tolstoj ne uimesc prin proporţiile lor uriaşe, prin adâncimea lor tainuită şi prin puterea lor răpitoare.

Tolstoj e determinist. Ne aflăm adevărat, după concepţia lui, sub înfrâurirea unor legi universale, cari ni croiesc şi soarta. Şi aceste cauze acţionează nu intrupându-se în anume individualităţi mari, căci cel mai însemnat factor istoric este poporul. »În istorie individualitatea e de tot pitică şi neînsemnată, chiar dacă e un geniu sau un erou«.

Oamenii cei mari sunt numai semne, ei dau numai numele evenimentelor dar la acestea (la evenimente) ei au o parte de tot puţină«. »Socoţi că conduci, când eşti târât«. Această sentinţă exprimă mai cuprinzător concepţia lui Tolstoj. Şi în parte din aceasta se poate explica procedura sa de-a prezenta persoanele istorice sub o perspectivă micşorătoare. Tolstoj nu are încredere peste tot în autoritatea omenească şi aşa se face că la cei mai mulţi oameni şi în momentele cele mai sărbătoreşti încă le găseşte câte-un cusur omenesc. El vede lumea foarte mică şi plină de păcate şi cauza acesteia ne-o desfăşură reprezentanţii sufletului său contele Bolkonski jun. în »Războiu şi pace« şi Levin în »Anna Karenina«.

Bolkonski este un om din cale afară inteligent şi pe lângă aceasta are şi o voinţă tare, în calmitatea sa trufaşă pare a fi corectitatea intrupată. E însă necredincios şi tocmai pentru aceea nefericit. Se frământă, dar nu poate ajunge la nimic sigur. Face ceea ce după obicei se cere să facă, nu cunoaşte însă un scop mai înalt pentru viaţa sa. Şi totuşi par'că simte şi el lumea aceea tainică, care stă ascunsă înapoia lumii

acesteia materiale simţite şi când pe câmpul dela Austerlitz greu rănit trage de moarte, ar voi să creadă, dar nu poate. »Nu e nimic sigur, decât că totul ce cuprind cu mintea, e nimic şi este ceva mare, ceea ce nu pot cuprinde«. Mai târziu însă, când într'adevăr i-se apropie sfârşitul, i-se deschide deodată adevăratul înţeles al vieţii în simţirea imediată a iubirii răbdătoare şi iertătoare.

Bezuchov e altă fire. Suflet simţitor şi foarte bun, dar pe lângă aceasta sau tocmai pentru aceasta şi naiv şi ușoratic. E multă însufleţire ideală înrânsul, stă necontenit sub impresia pornirilor sale. De acest tip se slujeste Tolstoj, pentruca să arete ideile şi tendinţele principale ale societăţii ruseşti de pe timpul lui Alesandru I. Bezuchov este mai întâi răpit de »lumina« raţionalismului, ear după aceea, ca o reacţiune, îl cuceresc sofistăriile teosofice ale francmasonilor. La 1812 cetim în sufletul său patriotismul desinteresat, pe care l'a trezit în inimile ruseşti năvălirea lui Napoleon, — care patriotism în Bezuchov se potenţează aproape până la nebunie. Aşteaptă la Moscva intrarea Francezilor şi își propune să ucidă pe Napoleon. Încă nici nu se poate apuca serios de executarea planului său, când într'o pricină cu totul neînsemnată îl prind Francezii. În cadrul impresiilor din Moscva ale lui Bezuchov întrezărim starea desperată a oraşului Moscva, incendiul, risipirea armatei franceze, ceea ce cauzează şi retragerea. Armata franceză în retragere duce cu sine şi prinsonieri. În mijlocul acestor lipse şi nevoi recunoaşte Bezuchov adevăratul scop al vieţii, care este resignaţia iubitoare. Şi nu vine el de el la ideia aceasta, un simplu soldat de rând îl introduce în această filosofie. — Şi eată şi soartea lui Levin! Şi el e necredincios, dar pentru un timp oarecare îl cuprind ideile politice liberale, iar mai apoi trăieşte pentru anumite tendinţe filantropice şi când în urmă se desiluzionează de toate, pacea vieţii casnice şi tihna vieţii de sat îi desmiardă sufletul, ca să nu-şi vază completa imposibilitate a stării sale. În curând însă nişte puternice sguiduri morale îl deşteaptă din visările lui: moartea fratelui său, comedia spovedaniei, pe care trebuie s'o joace din prilejul cununiei, naşterea fiului său, citirea lui Schopenhauer îl împing în sbuciumări cumplite. Nu poate ajurge la nici un rezultat şi trăieşte astfel ciasuri groaznice. Îi apare însă şi lui un mojiç mântuitor, dela care învaţă că »omul nu trebuie să trăiască pentru sine, ci pentru Dumnezeu«. În lături cu filosofia, să credem şi să iubim!

În aceste figuri s'au întrupat ideile, simţirile, nizuinţele acele, cari s'au ivit ca o influinţă a raţionalismului francez în mijlocul societăţii ruseşti şi în deosebi la Tolstoj. N'au ajuns însă cu toţii să se liniştiască ca Levin, ci mulţi, foarte mulţi s'au oprit la nihilismul desnădejdi, ba

chiar Tolstoj însuși pe vremea când scria romanele, era binișor departe de desnodământul acestor peripeții psihice. Fericirea aceea, despre care scrisese un adevărat imn în cele dintâi zile ale căsătoriei, n'a dăinuit mult. Bucuriile vieții casnice în urma dedării curând și-au pierdut farmecul dintâi și impresia vrăjitoare. Tolstoj a mai și îmbătrânit nu e deci mirare, dacă a devenit și mai meditativ și simția tot mai mult constrastele vieții și dacă întrebările acelea chinătoare ce i s'au impus la moartea fratelui său au început să-l tulbure din noul Cerca în tot chipul să le dea o deslăgare și înrăurit de raționalism s'a întors din nou la minte. S'a sbuciumat, a forfecat earăși cărțile filosofilor, dar n'a găsit nicăierea leac alinător pentru ranele sale. E firesc ca pesimismul său desvoltat să-l pună cu totul sub influința lui Schopenhauer. Devine deci și mai moros. Nu-și putea explica nimic, decât că viața este insuportabilă și nu odată s'a gândit să se sinucidă. A fost o luptă grea, care s'a stămpărat numai tare anevoie. La ce sunt bucuriile vieții? Cei mai mulți oameni puțină parte au de ele și chiar dacă unii le gustă, o pot face aceasta numai după multe suferințe și svârcoliri și eată că numai deodată te pândește moartea și cu ea se isprăvesc toate. Tolstoj n'a putut crede nici odată în nemurire. Minte spunea deci că viața n'are rost, dar tocmai mintea aceea o spunea aceasta, care proprie formează viața, căci fără de conștiință nu este adevărată viață. Nu este contrazicere în aceasta? nu dovedește aceasta slăbiciunea minții? Dar nici să nu căutăm cu ajutorul minții deslăgarea acestor probleme! Sunt doară oameni, cari își dau seamă de toate acestea, știu că odată trebuie să moară și ei, și totuși trăiesc liniștiți și fericiți, pentru că ei sunt în stare să impace în cadrele unei concepții armonice toate constrastele acestei vieți. Și dacă sunt atari oameni, atunci e mai presus de orice îndoială că de partea lor este adevărul căci praxa este proba teoriei. Tolstoj numai la poporul de rând a aflat aceasta armonie, și bietul moic suferă, mai mult ca alții; știe, că are să moară și se și gândește, poate, mai de multe ori, ca alții, la moarte, și totuși e fericit, pentru că crede. Atunci se întoarce Tolstoj la credința sa din copilărie și ca fiu al Bisericii ortodoxe rusești începe a duce o viață creștinească practică. (1876.) Propoveduește slăbiciunea și mărginirea minții, dar totuși nu se poate smulge de sub raționalism: nu poate crede învățăturile cele mai de seamă ale bisericii sale, tăgăduind treimea, dumnezeirea lui Christos, rescumpărarea etc. Și totuși trăiește viața practică de ortodox, umblă la biserică, se spovedește, se cuminecă. Ce contraziceri strigătoare! Ce e drept Tolstoj ghicește o teorie pentru aplanarea contrazicerilor, dar, firește, nu poate dură mult starea aceasta și pentru aceea se desparte din nou de biserică. Crede

de adevărat creştinismul, dar zice că nu ni s'a păstrat în curăţenia lui originală. Dacă n'ar fi adevăr în creştinism, nu ar putea da linişte atâtor suflete, — sunt însă şi multe scornituri şi minciuni omenesti în el. Care este deci adevărata învăţătură creştină? De deslegarea acestei probleme se apucă acum Tolstoj şi pe la începutul anilor 80 (veacul trecut) cu inima plină de bucurie vesteşte »veste nouă, învăţătura creştină curăţită«. ¹⁾

În orice religie conceptul despre D-zeu e lucrul de căpetenie, căci doară asta e temeliea întregii credinţe. Tolstoj şi-a format conceptul despre D-zeu întru toate amăsurat trebuinţelor sale sufleteşti. E caracteristic chiar şi modul, în care acest suflet vecinic îndoielnic a ajuns să creadă într'un D-zeu. În »Mărturisire« ne descrie întreg procesul acesta sufletesc. În decursul luptelor sale a experiat un fenomen sufletesc caracteristic: ori de câte ori putea să creadă cât de puţin în D-zeu, îndată se simţea mai uşurat; pe când stăpânit de îndoială viaţa i-se înfăţişa fără de rost. »Am băgat de seamă — scrie el la »Mărturisire« — că numai atunci trăesc cu adevărat, când cred în D-zeu. Ajunge să mă cuget la El şi mă învioresc şi iarăşi să-mi uit de El, şi amorţesc. Ce înseamnă această înviorare şi amorţire? . . . Atunci vieţuiesc într'adevăr, când îl simt şi-l caut pe El. Dar, la ce-l mai cauţi? Îmi zise deodată un glas lăuntric, căci doară El e aici El este acela, fără de care nu poate trăi omul. A trăi şi a cunoaşte pe D-zeu e tot atâta. D-zeu e viaţa. Dar nu aflu, singură, în mine, conştiinţa aceasta a celui infinit, când mă simt una cu D-zeu, aşa cât viaţa mea este El, — ci în afară de aceasta mai aflu încă şi dorul şi nizuinţa după bine, după fericire. Această dorire şi nizuire, alcătuieşte esenţa individualităţii mele şi aceasta este ceea ce se cheamă Dumnezeu«. Dorul şi nizuinţa aceasta este proprie numai manifestarea adevăratei substanţe divine, a iubirii şi aceasta este proprie D-zeu. Care este însă obiectul iubirii, care este adevărata ţintă a acestei nizuinţe şi dorinţe necurmăte? Nu se poate, zice Tolstoj, să fie binele individual, căci aceasta pe deoparte s'ar putea ajunge numai pe lângă mari lupte şi suferinţe, ear pe de alta cu moartea toate se sfârşesc. Dar omenimea, adecă binele de obşte nu-l poate nimici moartea. Dacă deci omul se luptă pentru fericire, trebuie să lupte pentru binele comun, căci alt bine nu poate fi pe pământ.

¹⁾ Tolstoj nu a cuprins în nici una din operele sale toate ideile sale. Conceptiile sale se pot cunoaşte totuşi mai cu seamă din următoarele cărţi: »Mărturisire«, »Critica teologiei dogmatice«, »Traducerea şi armonisarea celor patru evanghelii«, »Evangelia într'o scurtă espunere«, »Care este credinţa mea?«, »Viaţa«, »Ce este religia?«, »Împărăţia lui D-zeu în voi«, »Religie şi morală«, »Ce trebuie să facem?«, »Ce este arta?«.

De aici însă de sine înţeles, că purcede legea aceea, care ne impune să abdicăm de binele propriu (personal) în interesul celui de obşte.

Iubirea este deci unica realitate, toate celelalte sunt numai aparenţe. Asta este D-zeu, dar nu ca persoană deosebită, ci înfăţişându-se în forme concrete prin singuraticele fiinţe, în cari se manifestă ca tendinţa după binele comun, iar legea impune subordonarea intereselor inferioare scopului mai înalt. Această lege se vede şi în natura neînsufleţită. În legătură cu acest concept despre D-zeu stau toate vederile etice ale lui Tolstoj. Scopul omului este munca pentru folosul altora, ceea ce pretinde jertfire de sine, de care earăşi numai dragostea ne face capabili. Să sporim deci această *dragoste* în noi şi când tot omul se va fi renăscut în aceasta, atunci se va înfăptui »împărăţia lui D-zeu aici pe pământ«.

Aruncând o singură privire la această nouă evanghelie alui Tolstoj ne putem încredinţa, că deşi sunt şi elemente creştine înrânsa totuşi tocmai adevărurile creştineşti cele mai însemnate lipsesc. Chiar şi dragostea creştinească cât de schimonosită apare în concepţia lui Tolstoj. Nici nu a împrumutat exclusiv numai dela Biblie »evangelia sa curată« filosoful dela Iasnaja-Poljana! Cel mai adevărat izvor al sistemii sale este propria sa individualitate, — sunt vădite însă şi înrâuririle străine. Precum însă prisma ncolorată îngăduie să treacă numai anumite raze solare, tot aşa şi Tolstoj primeşte numai înrâuririle corăspunzătoare individualităţii sale. E foarte interesant raportul său cu sectele raţionaliste ruseşti. Ca şi eroii romanelor sale, aşa şi el şi-a avut mojiicii săi, cari au exercitat o influinţă puternică asupra lui. În deosebi învăţătura molokanilor şi duhoborcilor se înrudeşte de aproape cu sufletul său. Ceşti din urmă atribuesc lui D-zeu o existenţă pur subiectivă şi-l identifică cu omul. Ei spun, că D-zeu e spirit, vieţuieşte în noi, el este viaţa şi priceperea noastră; noi suntem D-zeu. În legătură cu această concepţie tăgăduiesc viaţa cealaltă, raiul, iadul, cred însă şi ei într'o prefacere a pământului, într'o realizare a împărăţiei lui D-zeu pe pământ. Viaţa lor socială o clădesc pe ideile dragostei (frăţietăţii), egalităţii şi a libertăţii. Mulţi propovăduiesc comunism, despreţuiesc orice autoritate şi se cred emancipaţi de sub orice lege, pentru că adevăratul creştin, după părerea lor, trebuie să fie liber. Christos, spun ei, nu voieşte să-şi supuipe pe »dreptii săi« unor legi schimbătoare, ei stau sub puterea unor legi vecinice, pe cari le-a sădit D-zeu în inimile lor. Duhoborcii condamnă jurământul, urgisesc războiul, se feresc de serviciile militari, de plătitul dărilor etc., căci cei ce sunt ai lui D-zeu, nu pot fi şi ai cezarului. Concordarea acestor învăţături cu principiile lui Tolstoj arată destul de lămurit, că şi

Tolstoj, cași eroii săi Bezuchov și Levin, a învățat foarte mult dela popor, dela »acea ființă tainică, din a cărei adâncimi mistice ies la iveală lucruri nebănuite, primeniri sănătoase«.

Tolstoj și-a aflat deplină mângăiere și liniște în sistema sa, pe care a sădit-o și în viața practică căci condeul său harnic a împraștiat ideile sale pretutindenea. A crezut că se află de partea sa adevărul, pentru aceea cu o hotărâre cutezătoare a început lupta în potriiva celor mai puternici doi vrăjmași: a statului și a bisericii ortodoxe. Zadarnic l'a rugat Turgenyev pe patul morții: »Prietine, veziți de literatură! Talentul tău puternic ți s'au dat de sus, de unde toate se dau. — Prietine dragă, mare scriitor al Rusiei, ascultă-mi rugămintea aceasta«. Tolstoj însă nu l'a ascultat, ci s'a apucat să facă marea propogandă, în slujba căreia a pus mai apoi toate produsele sale, și cele beletristice. Și tocmai una din cele din urmă »Invierea« i-a pricinuit ruperea formală de biserica ortodoxă.

... Într'adevăr sistemul lui Tolstoj în întregimea lui este stricacios, dar ca apariție culturală e foarte interesant și — mângăitor. Proprie nu e altceva decât un refugiu dinaintea raționalismului lipsit de orice mângăiere și ca atare este de caracter cu adevărat universal. Această trăsătură fundamentală se desprinde și din marile lui plăsmuiri beletristice în cari exprimă într'o puternică formă poetică o învățătură generală și adâncă a istoriei omenimei. Pentru aceea este așa de mare Tolstoj ca scriitor, pentru aceea este atât de trainică și temelia însemnătății sale în literatura universală. Vor uita oamenii ideile sale filosofice-religioase, dar romanele lui îi va încânta întotdeauna.

Com. de: N. Cârstea.

Poezii populare din America.

Culese de N. Cârstea.

V.

Spune-mi pui de rândunea
Inghetată e marea?
C'am un bădișor pe ea
Și marea e apă mare,
Mi-e frică să nu-l omoare
Și marea e apă rece,
Mi-e frică să nu-l innee.

VI.

Arză-te focu de trin,
Cum duci pe badiu de lin.
Și pe min'mă lași plângând;
Arză-te focu vapor,
Cum m'ai lăsat de cu dor.

Scrisoare din Bucovina.

Prea iubite frate în Christos! Înainte cu câteva zile ai avut bunăvoința de a cere, ca să te lămuresc în unele privințe despre starea actuală politică a Românilor Bucovineni. Multe s'ar putea spune și scrie despre aceasta; mai cu samă dacă ar fi să se descrie restimpul ultimilor șese până la șapte ani, s'ar putea compune un volum gros, spre a considera în mod istoric și critic toate peripețiile, prin cari am trecut noi Românii Bucovineni, până am ajuns la punctul, pe care ne aflăm astăzi. De aceea vei erta, venerabile frate, dacă voi atinge numai în fugă și de tot general întâmplările anterioare și mă voi ocupa mai mult cu prezentul.

Isbucnise o luptă sfașuitoare între frații E drept, că a avut în parte urmări destul de bune, căci multe s'au clarificat prin focul luptei, pe de altă parte însă a fost lupta de tot funestă, căci dacă am și câștigat multe în intern, am pierdut foarte multe în exterior față de națiunile, cari ne încunjură! Dujmanii noștrii căutau din răspuțeri să vâre zizanie între noi. O partidă politică Românească fu întăritată asupra alteia. Stări întregi sociale fură parte discreditate înaintea poporului, parte fură alte stări sociale amăgite cu diferite promisiuni splendide, cari însă până astăzi nu s'au realizat. O luptă înversunată s'a încins contra clerului, care fu tractat cu insultele cele mai infame. Poporul drept, că nu a reagat mult la vorbele unor demagogi rătăciți, cari căutau să-l revolte contra preoțimii. Căci mulțămită lui Dumnezeu avem un popor, care ține mult la preoții săi și care totdeauna vede în ei persoane sfințite, chiar dacă unul sau altul din membrii clerului are slăbiciunile sale. Totuși însă în multe privințe i-sé făcură clerului rane adânci, cari încă și astăzi au lipsă de vindecare. Pe de altă parte fu întăritată învățătorimea asemenea asupra clerului și se alunecă la șicanele cele mai nequalificabile contra acestei stări venerabile, crezând că prin așa numitul liberalism și prin prigonirea clericalismului va ajunge la avantaje materiale foarte însemnate, anume la o regulare splendidă a salarelor. Însă aceste speranțe se arătară ca ilusorice, deoarece nu în îndărătnicia clerului zăcea miseria învățătorimii, ci în administrarea de tot mârșavă a finanțelor țerii.

Alte desastre! Un partid al Românilor, și anume partidul democrat, încheiase la timpul său un pact cu Rutenii tineri. Urmarea pactului a fost, că noi Românii am pierdut mandate în ambele dietel

am căpătat ca mareșal al țerii o persoană impotentă, un Român numai după nume, și ca vice mareșal pe un Rutean venetic din Galiciă, care face cu mareșalul ce voește!

Pactul cu Rutenii s'a sfărîmat de mult. Se încheiase chiar o alianță aparentă între ambele partide Române, însă nu de lungă durată. Luptele interne începură iarăși, chiar cu o verșunare mult mai mare ca înainte. Apărură ziare noue. Frații se sfășiară între olaltă, nu altceva. Trebuie să conced astăzi, venerabile frate, că din ambele părți s'a păcătuit foarte mult, așa încât poporul în parte își pierdu încrederea în conducătorii săi naturali și începu să ochiască în alte părți, că doar' va afla o persoană, care într'adevăr îi va apăra interesele obștești și va lăsa la o parte interesele proprii personale. Dovadă pentru aserțiunea mea este alegerea *contelui Bellegarde*, un German, pentru districtul Câmpulungului ca deputat al Românilor în dieta imperială. Poporul n'a greșit de loc, dacă a făcut pasul acesta, căci mai bun și mai desinteresat deputat, ca acesta, nici când nu și-ar fi putut alege. Însă cel ce are ochi, să vadă! Și cel ce are urechi, să audă! Iar' noi cu toții să învățăm din aceasta, unde vom ajunge, dacă ne vom bate în prima linie pentru interesele noastre proprii, iar' ce privește interesele poporului vom cugeta: »E destul dacă aruncăm cânilor sfărîmături de la masa domnilor«!

Cam astfel s'ar putea descrie în liniamente generale starea noastră politică de până nu demult.

În timpul din urmă însă a aflat loc o peripeție neașteptată, s'a început o epocă nouă, pentru care în veci să fim mulțămitori lui Dumnezeu, căci acum putem vedea, că El nu ne-a părăsit. Dieta imperială se formase acum și în ea câștigă preponderanța partidul creștin-social. Atunci deputatul *Dr. Aurel Onciul* înțelese, că alipirea Românilor Bucovineni de acest partid puternic va avea pentru ei urmările cele mai favorabile, și se alipi îndată fățiș de acest partid. Imediat fu urmat și de partidul Român Bucovinean democratic, al cărui șef a fost Onciul, și totodată se începură a rădica voci tot mai dese în așa numitul partid »apărărist« (după organul lor »Apărarea Națională« din Cernăuți. Red.) al Românilor Bucovineni, cari postulau energic o *fusiune* a ambelor partide și alipirea lor, ca un singur partid Român, de partidul creștin-social. Cu cea mai mare căldură fu sprijinit postulatul acesta de cler, care tocmai înainte se afla în diferențe diametral opuse lui Onciul și partidului său. Strigătele după unirea partidelor nu putură resuna în deșert și iată că astăzi este fusiunea făcută, iar' în fruntea unicului partid Român-creștin-social din țară stă acuma de toți iubitul și veneratul nostru conducător vechi:

de odinioară *Iancu cavalier de Flondor*. Au mai cercat unii »*Români*«, ca să zădărnicească acest eveniment epocal şi să formeze un partid nou, însă încercările lor n'au avut efect. Pretinsul lor partid nou constă astăzi cam din şesè până la şapte persoane de toate, despre cari e mai bine, să tăcem la locul acesta, spre a nu ne amări bucuria, că în fine au încetat între noi luptele fratricide şi că de acum înainte putem spera, că ne vom vindeca ranele, cari noi înşine ni le-am causat prin uşurătatea noastră.

Acuma mă vei întreba, prea scumpe în Christos frate, cum de a putut să se întâmple fusiunea partidelor noastre aşa de iute şi cum de s'a iscat un astfel de entuziasm ferbinte pentru o alipire serioasă şi durabilă de partidul creştin-social din întreagă Austria?

Răspunsul la aceasta întrebare nu este tocmai aşa de greu.

Poporul nostru este un popor blând şi, în prima linie, preste toate credincios şi cu adânc devotament cătră biserică. Ţi-e mai mare bucuria, dacă întrî Dumineca sau de sărbătoare în vre una din bisericile noastre. Sunt destule sate, în cari nu încap oamenii prin biserici şi de aceea se ceteşte pe la noi în tot momentul prin foi ştirea, despre sfinţirea unei biserici noue. Te mişcă adânc, când vezi, cu câtă râvnă şi devotament grăbesc credincioşii noştri în timpul posturilor la primirea sfintelor sacramente. / Nu e deci natural, că un astfel de popor să primească cu entuziasm alipirea de partidul creştin-social?

Însă mai vine aici şi alt moment în conziderare, care nu puţin a spriginit mişcarea aceasta. Sunt anume iubitele noastre *Caiefe* şi draguţii noştri *Moriţi!* Ţărişoara noastră Bucovina e în adevăr un petec de pământ, în care curge lapte şi miera! Aceasta au cunoscut-o demult fiii lui Israel şi au năvălit cu droaia în coace, ca să sugă laptele şi mierea. Avem astăzi, mulţămită lui Belial, nu mai puţin, decât 13% (zi: *treisprezece procente!*) de Jidani în populaţiunea ţerii! Aşa este ţara noastră *cea mai jidovită din lume*, după cum o dovedeşte statistica. Venerabile părinte şi frate! Rogu-Te, ia ori şi care op mai mare statistic la mână şi te încredinţează, că aserţiunile mele sunt din fir în păr adevărate! Cum o păşiseră odinioară Canaaniţii, când năvăliră fiii lui Israel din Egipt asupra lor, cam aşa am păşit-o şi noi! Ţi se face părul măciucă în cap, dacă arunci o privire în *corpurile tabulare* (*Grundbücher*)! Proprietatea mare, afară de averile bisericesti (manus mortua, fondul religionar), este aproape întreagă în mâni jidoveşti, iar din proprietatea mică sunt ceva peste douè treite însărcinate cu datorii (*grundbücherlich belastet*), iar creditorii sunt cu toţii aproape numai Jidani! Ţi se întâmplă, că eşti părît pentru o datorie, atunci se desvoaltă următoarea icoană: Judecătorul e Jidan, pâritorul — Jidan

advocatul păritorului — Jidan, avocatul tău — Jidan, iar tu stai la mijloc ca Christos! Jidanul te bate, el te părește și el te judecă! Poți să-ți închipui rezultatul unei astfel de judecăți! Nu te vei mira, dacă poporul nostru a ajuns în unile părți ale țerii la sapă de lemn.

Dară nu numai că l'au ruinat materialmente, ci și moralmente au corupt Caiefele sârmanul nostru popor. Au adus blăstămații în țară cărșme nenumărate, în cari vând otrăvi groasnice pentru corp și suflet. Au hrănit patima beției în popor din resputeri, căci a știut prea bine, că acea patimă este pentru Israel o fântână nesecată de aur. A-fară de aceea, că pier indivizi singuriți prin patima beției, se mai sfarmă și harmonia a lor întregi familii. Bărbatul înșală pe muere, ca să poată îndosi ceva din ale casei, spre a da apoi acel obiect pentru beuturi veninoase, iar femeia la rândul ei se poartă tot așa față de bărbat, ba chiar nici copii nu o fac mai bine față de părinți: fură oue, păpușoiu, barabule, etc. și toate curg în punga nesățioasă a Caiefei în schimb pentru câțiva stropi de venin. Despre negoțul cu fete și alte mișelii murdare mi-i rușine să-ți scriu, venerabile frate.

E natural așadar, că aceasta purtare a drăguțelor noastre Caiefe a trebuit să-l împingă cu putere în brațele *partidului creștin-social*, unde nădăjduște acuma scăpare.

În fine poate vei avea interes, venerabile frate, să cunoști, ce atitudine au păstrat Jidanii față de noi, când au văzut că ne aliăm necondiționat cu partidul creștin-social. Spre lămurire e de lipsă, ca să recapitulez aici unele puncte din istoria presei Bucovinene. Avem în țară actual mai multe foi scrise în limba germană (departe însă ca să fie germane!). Aceste foi făceau politică, se ocupau cu chestiunea Marocană, cu războiul Yaponez, cu Colonia Capului, cu Panama și cu multe alte lucruri folositoare și de interes vital pentru Bucovina, cu alte cuvinte noi știam toate, numai nu ceea ce se întâmplă în țară! Deodată apăru nu de mult ca din senin o foaia creștin-socială adevărat germană, anume »*Bukowiner Volksblatt*«. Aceasta avu cutezanța, să se ocupe puțin și cu Bucovina! Toate cazurile de înșelăciune, de cămătărie, de murdărie la vinderea bucatelor, de asuprire etc. scurt toate șărlătăniile și vicleșugurile jidovești fură cercetate și descoperite fără cruțare. Am avut ocazie, să cetim lucruri horrende, și toate adevărate, căci presa jidovească *n'a desmințit nimica!* Câte s'au mai întâmplat până la apariția *Volksblatt*-ului, o știe Dumnezeu, noi n'o știm, căci foile de până atunci au tăcut despre astfel de lucruri ca peștele în borș. Se înțelege, că poporul ales s'a năpustit cu o furie sălbatică, să nimicească *Volksblatt*-ul, însă în zădar! Numărul abonenților creștea pe zi ce merge, și astăzi numără foaia aceasta peste 2000

de abonenţi! Dară şi foile româneşti au învăţat imediat dela Volksblatt, care este tonul cel mai convenit pentru o tratare potrivită a Caiefelor. Acum şi foile româneşti începură a descoperi infamiile jidoveşti şi a lumina poporul, ca să se ferească de aceste lipitori înfricoşate. Aceste enunţări ziaristice au fost un factor deosebit de însemnat pentru consolidarea partidului Român-creştin-social. Acum să vedem, ce au întreprins Caiefele, ca să zădărnicească unirea partidelor noastre?

Mai întâi au început-o cu »dragostea«. În jurnalele lor scriau fiii lui Israil articole lungi, de le puteai măsura cu cotul, în cari articole se opintiau să dovedească Românilor, ce pericol imens ameninţă legea ortodoxe, dacă se vor uni Românii cu partidul creştin-social. O *catholisare* a Românilor ar fi atunci inevitabilă şi aşa şi-ar pierde poporul legea sa strămoşască şi ar veni chiar în pericol să-şi piardă caracterul naţional. În adevăr te puteau mişca până la lacrimi vaetele şi ghivalturile, cari le începură Caiefele di »dragoste« câtră legea pravoslavnică! Ba ei aduseră chiar dovezi palpabile — cum ziceau ei — că pericolul este de tot iminent! Aşa că deputatul imperial *Morsey*, un papistaş încarnat, ar îmbla cu o facă în cer şi alta în pământ, ca să-i înduplece pe Români, să se lepede de legea lor. Acel deputat ai fi aşa de fanatic şi intolerant încât pe timpul, când încă înalt Prea Sfinţitul Metropolit era ca vicar general şi episcop titular totodată şi deputat imperial, Domnia sa nici nu voia să vorbească un cuvânt cu actualul nostru Metropolit, pe motiv că este un episcop schismatic. Insa ce să vezi? În »*Reichspost*«, organul lui *Morsey*, o foaie eminent catolică, apăru imediat un dementi fulminant, în care deputatul *Morsey* arată, că niciodată n'a avut faţă de Români astfel de intenţii; ba mai mult, că el stimează foarte chiar *protestanţi*, bine înţeles *credincioşi* cu cât mai mult acumă pe *creştinii ortodoxi*, cari doară stau în credinţa lor de tot aproape de creştinii catolici. Înalt Prea Sfinţitul nostru Metropolit fu asemenea interviuat de un prelat înalt a bisericii noastre, ori de este adevărată ştirea lansată despre purtarea deputatului *Morsey* faţă de I. P. Sfinţia Sa? Atunci declară Metropolitul nostru, că nici un cuvânt din cele răspândite nu e adevărat, ci din contră deputatul *Morsey* s'a purtat faţă de I. P. Sfinţia Sa totdeauna în modul cel mai prevenitor, cavalerese şi prietenos. Aceasta declarare oficioasă apăru apoi şi în jurnale. — Acum nu mai aveau Caiefele ce zice, căci văzură prea bine, că nu o duc departe cu »dragostea«. Desminţirile aceste doue erau într'adevăr nişte lovituri de ciomag asupra Morişilor dela gazetele jidoveşti şi daceea urmă după publicarea lor o tăcere mormântală. Când de-odată ce să vezi! Un Moriş dela o gazetă jidovească aduce ştirea senzaţională, că Metropolitul nostru

pregătește o pastorală infrișată contra creștinilor-sociali, în care pastorală să fie creștinii Archidiecesei Bucovinene admoniați, ca să nu se alipească de partidul afurisit al creștinilor-sociali, ci să iubească și mai departe Caiefele ca până acum! Și aceasta veste fu oficios desmintită!

Ceea ce nu s'a putut efectui cu »dragostea«, de sigur nu se mai, putea efectui în alt mod. Deci urmă »dragostei« o ură înverșunată. Fiii lui Israil începură a vărsa asupra Românilor foc și pară, i-ar fi sorbit într'o lingură de apă, numai dacă ar fi putut. Începură sudalme la roate prin gazetele jidovești. Români fură numiți hoți, tâlhari, bandiți. ucigași etc. etc. etc., scurt căpătară un lexicon întreg de astfel de *epitheta ornantia*. Se descoperiau în Volksblatt și în gazete Românești fapte mărețe de ale fiilor lui Israil, dară nici ei nu tăceau molcom! Indată ce se întâmpla undeva vre-un caz criminal, acesta imediat se ascria Românilor pe drept sau nedrept. E adevărat, aș minți, dacă aș susține, că toți Românii noștri sunt ingerii! Dară în partea cea mai mare au fost invinovățirile acele numai niște calumnii obraznice din partea Iudeilor. Un caz concret voesc să Ți-l istorisec acum, venerabile frate, și acesta va ilustra adevărul celor spuse demine. În *Cacica*, un sătșor la poalele Carpaților Bucovineni, se întâmplă nu demult, că un jidov fu omorît și prădat în casa sa proprie. Imediat rădicară Morii delă gazetele jidovești un ghivalt mare, că niște hoți Valachi au făcut-o aceasta. Învățătorul Român *Chisanovici* în organul său „*Die Wahrheit*“, li respunse Caiefelor, să nu se bucure prea iute, căci foarte ușor poate să fi fost unul din mijlocul lor, care a comis crima aceasta. Și acum: *risum teneatis amici!* Nu trecu bine o săptămână, când iată, chiar foile jidovești aduseră știrea, că doi fii ai lui Israil erau aceia, cari l'au expedit pe confratele lor în sinul lui Avraam! Că aceasta știre a fost apă la moara noastră și a creștinilor sociali, poți să-Ți inchipui, venerabile părinte și fratel!

Din aceste schițe din urmă vei înțelege, pre iubite frate în Christos, că între noi și »poporul ales« se află acum un abis fără fund și că o apropiere e curat imposibilă. Pentru aceea este alipirea noastră de partidul creștin-social cu atâta mai fermă, mai adevărață mai sinceră și mai călduroasă. Strige Caiefele cât vor vol, pe noi nu ne vor mai abate delă drumul nostru. Nici când nu vom mai ajunge sub picioarele lor:

Non praevalerunt! Deo gratias!

Noi am trecut până acum prin destule peripeții; istoria noastră, a Românilor Bucovineni, este un martiriu lung și greu, demn de în-

registrarat în actele Bolandiștilor. Acum seamănă să se însenineze cerul; Dumnezeu parecă luminează fața sa spre noi; să sperăm în un viitor mai fericit, căci mulțămită celui vecinic suntem acuma cu toții una. Ferice de noi și pace peste noi!

Scuză, venerabile frate în Christos, că Te-am reținut așa de mult cu aceasta escursiune prin Bucovina, dar e o mângâiere și pentru mine, dacă pot să comunic cugetările mele și față de altul, despre care sunt încredințat, că mă va înțalege. De astă dată îmi iau rămas bun dela Sfinția Ta, dorind, ca darul Domnului nostru Isus Christos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Spirit să fie cu noi cu toții!

Un preot ortodox Român din Bucovina.

Convocare.

Conform hotărârei adusă în ședința dela 29 Septemvrie n. a. c. a comitetului Despărțământului Cluj, al »Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român« avem onoare a convoca pe ziua de 8 Noemvrie n. 1908 adunarea cercuală extraordinară a despărțământului nostru în comuna Berind, cu următorul program:

I. La 9 oare dimineața participare la s. liturgie, la sfârșitul căreia se va servi părăstas pentru sufletul Baronului Vasiliu Ladislau Pop. —

II. La 11 oare în. am. așezarea petrii comemorative la casa nașterii Baronului Vasiliu Ladislau Pop. —

III. La 2 oare d. am. adunarea în școala română gr.-cat. cu următoarea ordine de zi:

- 1) Deschiderea adunării.
- 2) Raportul comitetului despre activitatea sa dela ultima adunare cercuală, ținută la 7 Iulie n. a. c. în Jucul-de-jos.
- 3) Raportul cassarului.
- 4) Alegerea unei comisiuni de 3 membrii pentru censurarea și revisuirea rapoartelor de sub pct. 2 și 3, și înscrierea membrilor noi; și alegerea verificatorilor procesului verbal.
- 5) Conferință poporală.
- 6) Raportul comisiunilor de sub p. 4.
- 7) Eventuale propuneri.
- 8) Închiderea adunării.

IV. La 5 oare seara prelegere poporală cu schiopicul.

Cluj, la 20 Octomvre n. 1908.

Eugen Pop Pécuarariu
director.

Dr. Valentin Poruțiu
secretar.

„Fondul pentru înființarea unei școale rom. de fetițe în Cluj.“

Raportul comitetului către adunarea generală dela 18 Oct. n. 1908.

Onorată adunare generală!

Adunarea noastră anterioară a făcut un pas decisiv pentru realizarea menițiunei »Fondului pentru înființarea unei școale rom. de fetițe în Cluj« prin votarea unui acord cu biserica rom. gr.-cat. din Cluj, în scop de a facilita, cu ajutorul și subvențiunea fondului nostru, edificarea, instalarea și susținerea unei școale române de fete în Cluj, validând încă și principiul egalei îndreptări, fără considerare la confesiunea elevelor. —

Aceasta hotărâre s'a executat prin comitet, în urma mandatului primit, săvârșindu-se încheierea contractului prin câte doi delegați din partea ambelor corporațiuni, și anume din partea comitetului nostru domnii: Dr. Victor Poruțiu și Dr. Iuliu Florian, iar din partea bisericei, domnii curatori: Ioan Nestor și Vasile Hossu, juzi de tablă reg. Acest contract a devenit apoi perfect prin aprobarea ce i-a dat și Prea Ven. Consistor Metropolitan din Blaj, ca for superior al bisericei contrahente, cu datul 17 Iulie 1906 sub nrul 4252/1906.

În urma acestui act comitetul nostru, pentru exercitarea dreptului de control garantat în însuși contractul încheiat, a emis din sinul său un bărbat de încredere în persoana d-lui Dr. Victor Poruțiu, din al cărui raport, ca și din propria sa experiență, comitetul s'a convins, că biserica gr.-cat. din loc a răspuns la toate angajamentele luate față cu fondul nostru. —

În particular accentuăm, că s'a ridicat un edificiu, întru toate conform cerințelor legii și necesităților moderne, și în acesta s'a instalat, într-o sală potrivită pentru 64 eleve, școala de fete, provezută cu o proprie putere didactică, (în anul școl. 1907/8 un învățător, în anul de față o învățătoare) și astfel idealul, ce a inspirat pe întemeietorii acestui fond a luat în sfârșit ființă.

Lucrările acestea au reclamat timp mai bine de doi ani, și cum misiunea adunării noastre generale era în primul rând de a constata, dacă s'a făcut destul hotărârilor sale anterioare, ar fi fost lucru prematur a convoca adunarea înainte de ce s'ar fi săvârșit instalarea și funcționarea completă a școlii de fete. —

Ajunși în fine a vedea desăvârșite lucrările mult așteptate ne-am simțit datori a convoca adunarea de față pentru a supune judecării Dvoastre actele săvârșite, cari fac cuprinsul activității noastre.

Comitetul își ține de datorință mai întâi a releva înaintea adunării generale, că din partea sa socotește de un adevărat și real succes cultural îndeplinirea acordului încheiat cu biserica gr.-cat. din Cluj, de care ar trebui să se bucure tot omul cult, care prețuiește progresul și generalizarea educațiunii în mijlocul poporului nostru. Cu atât mai vârtos, că fie care om cu mintea și inima la loc trebuie să admită, că pe lângă un capital ca cel de care dispunea fondul cam 36500 coroane, și pe lângă o interesare așa de redusă față de cauza fondului, cum s'a dovedit din partea celor competenți mai ales în deceniile din urmă, nu se putea nici când realiza într'un mod independent, scopul pentru care s'a înființat și adunat acest fond; ci numai în legătură cu biserica gr.-cat. ca singura corporațiune care susține școala română în Cluj.

Cu toate acestea nu putem ascunde faptul dureros și atât de simptomatic, că în realizarea acestor importante lucrări comitetul a fost neconținut împiedecat prin niște detestabile denunțări, mai ales anonime, debitate prin presă și pe la diferitele autorități, în particular la consistoarele române din Sibiiu și Blaj, și la comitetul »Asociațiunii« din Sibiiu, denunțări pe urma cărora organele

comitetului s'au văzut silite a cheltui timp și energie pentru a resfrânge, cu espunerea stărilor faptice, toate atacurile ascunse, și nedrepte, ce i-le-au aplicat niște connaționali de ai nostri, cari subminează chiar și instituțiunile publice pentru a-și satisface pasiunile lor personale.

În considerarea acestui fapt atât de supărător comitetul, deși conform §-ului 10 din statute nu i-a expirat mandatul și ar fi să se întregească numai parțial, umplându-se locurile vacante prin decesul sau depărtarea unor membri, totuși a hotărât a-și presenta demisiunea sa, spre a da adunării generale toată libertatea de a lua măsurile ce le crede în situația actuală mai potrivite. —

Mai adaugem, că comitetul a executat și hotărârea, privitoare la fondul Ramonțan, a adunării generale din urmă, predând acel fond, Prea Veneratului Consistor metropolitan din Blaj, care administrează și fundațiunea de stipendii a fericitului iundator, spre a realiza menirea lui: eternizarea printr'un monument a memoriei celui dintăiu fundator de stipendii la noi Români: Dr. Simion Ramonțai.

În ce privește starea financiară a »Fondului« cassarul nostru vă presintă în deosebi raportul său și socotelile, dimpreună cu proiectul de buget, spre binevoitoare revisuire și aprobare. Aici relevăm numai că în ziua de azi averea fondului face: K 41260/73.

După acestea, conștii de a ne fi îndeplinit datorința între cele mai grele împrejurări, și de a fi adus ideea din care a răsărit acest »fond« la realizare, încheiem raportul nostru cu rugarea să binevoii:

- 1) A lua act despre acest raport.
- 2) A aproba socotelile fondului pe ani 1905, 6, 7, și 8, dând comitetului absolutiu.
- 3) A primi abzicerea comitetului întreg și a alege un comitet cu mandat de 4 ani, conform §-ului 10 din statute.

Din ședința comitetului »Fondului pentru înființarea unei școale rom. de fetițe în Cluj« ținută, la 17 Oct. n. 1908.

Dr. E. Dăianu

președinte.

Dr. Victor Poruțiu

secret. int.

Conspectul

socotelilor fondului școalei de fete din Cluj pe anii
1905, 1906, 1907 și 1908.

Percepțiuni.

1. 1905 Iunie 9. Predarea cassei prin președinte pe baza unui document de primire în bani gata 8 K. și din taxele de membrii dela adunarea generală din 9 Iunie 1905	K	88—
2. 1905 Decembrie 12 Dr. Pordea trimite ca curatorul decedatului Dr. Ilea 8% interese dela Gocan A. pr. Sem. II. 1905	»	24—
3. 1906 Iunie 1. Taxele de membrii pro 1906 dela următorii: Dr. A. Frâncu, Dr. E. Dăianu, Dr. V. Poruțiu	»	12—
4. 1906 Octombrie 29. Ridicați din libelul »Aurora« dela »Economul« nr. 982	»	4063·85
5. 1906 Octombrie 29. Ridicați din libelul Conștiințiositatea dela »Economul« nr. 99	»	5081·19
6. 1906 Octombrie 29. Ridicați din libelul fondului școalei de fete dela »Economul« nr. 135	»	16264·33
7. 1906 Octombrie 29. Ridicați din libelul Speranța dela »Economul« nr. 13	»	1590·63
8. 1906 Octombrie 29. Ridicați din libelul Speranța dela »Economul« nr. 13	»	400—
9. 1906 Noiembrie 8. Dela Gocan A. 8% pro sem. I. și II. a. 1906	»	48—
10. 1906 Decembrie 22. Cuponii dela 11 acții »Economul«, 4 »Albina«, 2 »Arieșana« și una »Mureșana«	»	222—
11. 1907 Februarie 11. Dela Gocan A. 8% pro sem. I. 1907	»	24—
12. 1907 Octombrie 10. Taxele de membrii dela următorii: Dr. A. Frâncu, Dr. E. Dăianu și Dr. V. Poruțiu pro 1907	»	12—
13. 1907 Noiembrie 24. Dela Gocan A. 8% pro sem. II. 1907	»	24—
14. 1908. Februarie 24. Dela Gocan A. 8% pro sem. I. 1908	»	24—
15. 1908 Septembrie 12. Biserica gr.-cat. a solvit 4% după Capitalul de 30000 K împrumutat dela 26/X. 1906, 28/X 1908	»	2400—
	Transport K.	32780—

	Transport	K 32780.—
16.	1908 Septembrie 12. Ridicaţi din libelul Speranţa nr. 13 dela »Economul«	» 1600.—
17.	1908 Septembrie 12. Ridicaţi din libelul »Speranţa« nr. 13 dela »Economul«	» 1122.—
18.	1908 Octombrie 16. Taxele de membrii pro 1908 dela următorii: Dr. E. Dăianu, Dr. Amos Frâncu, Dr. Victor Poruţiu, Dr. Valentin Poruţiu, Eugen Pop Păcurariu, Andrei Pora, Petru Bariţiu, Mihail Radu, Ioan Creţariu, Iosif Mişu, Aurel Haţiegan, Francisc Conca, Vasile Sâncrăian, Nicolae Căciulă şi Iosif Oarga	» 60.—
19.	1908 Octombrie 17. Doi cuponi »Transsylvania«	» 24.—
	Total	K 33084.—

Erogaţiuni.

1.	1905 Iunie 10 Depus în libelul »Aurora« nr. 982	K 88.—
2.	1906 Octombrie 29 Dat împrumut bisericeii gr.-cat. din loc amăsurat contractului încheiat cu fondul	» 27400.—
3.	1906 Decembrie 22 Depuşi în lib. »Speranţa« nr. 13 dela »Economul«	» 222.—
4.	1906 Decembrie 26 Depuşi în lib. »Speranţa«	» 72.—
5.	» » » » » » »	» 3240
6.	1907 Iunie 25 S'a plătit darea fondului pe 1906	» 1371
7.	1807 Aug. 10 S'a plătit spese dlui Aurel Văradî în procesul fondului de K 60.— cu d-nii Aurel Isac şi Vasile Podoabă	» 50.—
8.	1908 Sept. 12 S'a depus în lib. »Speranţa« nr. 13	» 2400.—
9.	» » 12 S'a plătit ajutor şcolăii gr.-cat. conform contractului pe anii 1906, dela 26 Oct. până la 1908. 26 Octombrie	» 1600.—
10.	1908 Sept. 12 Plătirea acţiunilor »Economul« emisiunea III. Nr. 2755, 2998, 3550, 3553, 3556, 3557, 3580, 3581, 3805 à 3998	» 1122.—
11.	1908 Octombrie 17 Depuşi în libelul »Speranţa« nr. 13 dela »Economul«	» 5989
	Total	K 33060.—

Bilanţ.

Percepţiuni	K 33084.—
Erogaţiuni	» 33060.—
Rest de casă în numărar	K 24.—

Cluj, la 17 Octombrie 1908.

Dr. Victor Poruţiu,

Statul activ.

Despre averea fondului şcolii de fete din Cluj.

A.

Depuneri de bancă:

1. La banca »Economul« în libelul Speranţa nr. 13	K	2236·83
2. În libel la »Arieşana« nr. 618/II.	»	10—
Depuneri în libel	K	2246·83

B.

Acţiuni.

1. »Albina« din Sibiu 4 acţiuni nr. 2961, 2968, 5961, 5968 à 200 K şi predate bisericeii gr.-cat. din Cluj	K	800—
2. »Arieşana« din Turda 2 acţii nr. 1522, 1523 à 100 K şi predate bisericeii gr.-cat. din Cluj	»	200—
3. »Economul« din Cluj 11 acţii nr. 1550, 755, 998, 1553, 1556, 1557, 1580, 1581, 1755, 1805, 1998 à 100 K cari sunt în posesiunea bis. gr.-cat. din Cluj	K	1100—
4. Alte 11 acţii din emisia a 3-a dela »Economul« nr. 2755, 2998, 3550, 3553, 3556, 3557, 3580, 3581, 3755, 3805, 3998 à 100 K în posesiunea cassarului	»	1100—
5. »Murăşana« din Reghinul-săsesc 1 acţie nr. 360 à 100 K în posesiunea bisericeii gr.-cat. din Cluj	»	100—
6. »Transsylvania« din Sibiu 2 acţiuni nr. 1231, 2102 à 200 cor. în posesiunea bis. gr.-cat. din Cluj	»	400—
In acţiuni total	K	3700—

C.

Debitori.

1. Biserica gr.-cat. din Cluj	K	27400—
2. Diversi debitori privaţi, capital şi interese	»	4576·39

D.

1. Anticipaţiune de spese date avocatului Dr. Stefan Morariu. Raportul lipseşte, a lipsit şi la preluare		340—
2. Basiliu Podoabă datoreşte acestui fond:		
a) conform socotelilor de pe anul 1900 II. E. 2.	Cap.	Int.
a. b. c. d. capital şi interese	1893·98	497·49
b) Interese de 8% după Capital pe anii 901—904		606·04
total Capital	K	2233·98
total Interese	K	1103·53
Suma totală	K	41260·73

Recapitulare.

1. Depuneri	K	2246·83
2. Acțiuni	»	3700—
3. Debitori	»	31976·39
4. Diverse	»	3337·51
Total K.		41260·73

Cluj, 16 Octomvrie 1908.

Dr. Victor Poruțiu
cassarul fondului.

ANUARE

III.

Raport despre instituttele de învățământ gr.-cat. din Blaj — Balázsfalva: Gimnaziul superior. Institutul Pedagogic. Scoale de aplicație. Școale de fete. Școale pentru învățăcei de meserii și negustorii și azilul de copii pe anul școlastic 1907—1908. Balázsfalva — Blaj. Tipografia Seminarului Teol. gr.-cat. 1908.

A).

Iată și un anuar redactat pur și numai în limba institutelor, despre cari dă rațiuni, mântuit de toate ispitele unui hibridism indoelnic și primejdios; un anuar voluminos prezentându-se în toată splendarea sa curat românească. — Titlul ni-arată deja că vrea să fie un mănunchiu de flori alese: rodul binecuvântat al unei munci însemnate, săvârșite în acel leagăn sfânt al desamortirii noastre culturale și naționale, — în istoricul Blaj.

Acest mic orașel, care sub arșița lunilor de vară, în vremea vacanțelor școlare — paré adâncit în tăcere indiferentă, și acărui mărire străbună, pe timpul acesta, o vestesc doar numai fațadele multelor institute grămădite la un loc și vechea catedrală cu turnurile ei amenințătoare — își adună toamna mlădițele de pe văile Târnavei, din jur și din alte părți mai îndepărtate, le stringe la sinul seu de mamă iubitoare li dă pâne din grâu românesc și luminează sufletească din minți românești și-i trimite apoi iarăși departe în toate părțile, că să răspândească cuminența primită. — Anuarul acestei scumpe pepiniere culturale a noastre e anuarul de față. —

Pe prima pagină întâmpină cititorul cuvintele cu caractere groase: „Dascăli noştri. Scurte notiţe din viaţa şi activitatea lor literară (1754—1848).« — E titlul unui frumos studiu de 106 pagini.

Distinsul profesor blăjean Dr. I. Raţiu aduce cu studiul acesta prinos de recunoştinţă unei lungi serii de dascăli, cari prin cele mai mari neajunsuri şi-au slăit puterile întru deşteptarea oropsitului nostru neam românesc. Mânecând din simţul de recunoştinţă, ce ne îndeamnă să păstrăm memoria marilor noştri bărbaţi apuşi, cari după o viaţă chinuită s'au pogorât în morminte spre visarea realizării unui ideal mare obştesc, — purcede astfel: »Pătruns de datoria aceasta mare, deschid şi eu cartea unui trecut plin de învăţături, cartea dascălilor unei şcoale ce a trăit mai mult de un veac şi jumătate, cartea dascălilor din Blaj, ca să arăt câteva nume, care poate s'au perdut şi ele cu scrisul lor de-odată, parte au ramas, ca să fie pentru toate vremile modele măestre de erudiţie şi de muncă fără păreche«. — Continuând accentuează însemnătatea dascălilor acestora blăjeni pe toate tărâmurile; aminteşte pricina care nu i-a permis să desfăşure rândul acestora numai până la 1848, şi înşiră elogiile binemeritate acestor luminaţi pioneri măreţi, cari »au compus cărţi de şcoală, au tipărit cărţi bisericeşti, au tradus şi au alcătuit opere teologice, au făcut istorie, au pus bază filologiei româneşti, au introdus filosofia, au apărat drepturi ale bisericii şi neamului şi au cultivat mai mult ori mai puţin şi literatura frumoasă«.

În şirul acestor 42 de dascăli, a căror viaţă şi activitate ni-o prezintă aşa după cum a izbutit să o scoată la iveală de prin biblioteci serace şi nearanjate — se înalţă ca nişte icoane strălucitoare în zările istorice apuse: Călugări în deobşte cunoscuţi: Samuil Clain, George Şincai şi Petru Maior — luceferii aurorei noastre de redeşteptare; apoi străduitorul Ioan Budai Delean; părintele filologiei române: Timoteiu Cipar; naţionalistul Simeon Bărnuţ; protopărintele »Gazetei Transilvaniei« George Bariţ; fonetistul extremist Aron Pumnul scl. scl. — Autorul are modesta pretenţiune a ne fi dat pe aceasta cale numai nişte schiţe şi fragmente — pe care însă se vede a fi pus mult zel şi muncă serioasă. —

Recomandăm cu căldură, să cetească toţi adevăraţi iubitori de literatură şi istorie. De altcum ni se promite că o lucrare mai mare în cadrul materiei de faţă, prolongind scrierea dascălilor blăjeni până în vremea noastră, ar fi gata, şi că ar aştepta numai prilejul binevenit spre a eşi în vileag. —

Literaţii noştri sigur nu vor lăsa să treacă fără atenţiunea cuvenită acest frumos moment literar şi vor şti să apreţieze după merit sâr-

guinta neobositului dascăl Dr. I. Raţiu, care mai mulţi ani de-a rândul a scotocit şi a scos la lumină acest mărgărint de studiu de prin colbuitele mormane de file uitate prin bibliotecile Blajului. — Aşa un studiu, mai zic, să stee în fruntea unui anuar mare, ca acesta! Intregul anuar are pe loc altă înfăţoşare şi valoare. — Acum să intrăm în Gimnaziu, căci despre acesta se tractează în rândul dîntăiu!

Corpul profesoral numără 1 director: Iosif Hossu, 13 profesori ordinari, 1 supl. şi 1 auxiliar. Profesori extraordinari sunt: 4. Intre aceştia figurează şi profesorul-artist: Iacob Murăşan — la muzică. Cateheţi: 2 (1 gr.-or. — şi 1 izr.).

Limba română s'a propus în 26 oare pe săptămână (cu 8 mai mult ca de ex. în Beiuş). — Am fi fost curioşi să vedem, barem în clasele VII—VIII: — dacă şi nu la toate cele superioare — ce fel de teme scripturistice s'au prelucrat din l. română peste an. Nici măcar tema scripturistică de maturitate nu o aflăm indicată undeva, măcar că şi aceasta ar avea cel puţin atîta înşămîntate, că de pildă: Instrucţiunea în gimnastică, ori jocurile gimnastice, cari ne expun destul de conştienţios în punctele următoare. — Intrun raport splendid, ca şi cel de faţă, credem, că nu-i cu cale să lipsească aşa ceva. —

La studiile extraordinare şi facultative se aminteşte: a) Cântul bisericesc (acesta n'ar strica, de l'ar lua şi alte gimnazii de-ale noastre mai serios şi mai strict, ca de obicei) propus de prof. A. Papiu.

Biblioteca gimnaziului s'a sporit în decursul anului cu mai multe cărţi de valoare, româneşti şi ungureşti, parte prin cumpărare parte prin donaţiuni. La finea anului scol. 1907/8 are: a) cărţi stiinţifico-literare în 6626 volume, b) foi periodice în 643 volume şi c) diverse în 2724 volume. Pe seama profesorilor s'au procurat: 11 foi româneşti mai multe ungureşti şi 1 germană. — Biblioteca tinerimei gimn. pentru clasele superioare e isteţ împărţită în fiecare clasă după specialitate, aşa: filologie-literatură, istorie, didactică, poezii, teatru, romane. Elevii inferiori încă îşi au bibliotecile proprii după clase. S'au procurat 15 reviste româneşti din cele mai de valoare (foarte frumoşi!) Augmentarea de peste an s'a făcut parte prin cumpărare parte prin dani marimonioase. Intre donatori se aminteşte la primul loc Academia Română. — La sfârşitul anului biblioteca aceasta dispune de 2658 opuri în 2850 de tomuri.

Societatea de lectură a tinerimei gimn. alcătuită din elevii claselor VII.—VIII. a numerat 113 membri ordinari. Membrii extraordinari au fost din clasele V.—VI. avînd dreptul de-a cerceta şedinţele literare şi administrative. S'au ţinut de tot 23 sedinţe: 8 literare, 8 censurătoare 6 administrative şi 1 festivă. La recensiune au intrat 30 lucrări, anume:

5 poezii, 25 proze. Din acestea s'au primit și citit în ședințele literare: 19. Peste an s'au declamat poezii de: Coșbuc, Eminescu, Iosif, Alexandrescu, Speranța, Goga, Arany scl. — Afară de ședințele regulate s'au mai ținut oare de lectură peste săptămână (n'ar strica să se introducă și în alte societăți atari oare). și anume: 1 oară pentru clasa VIII. cealaltă pentru cei din cl VII. — când se ceteau revistele abonate de societate în sala bibliotecii: —

Pe cât de îmbucurătoare este însă împrejurarea aceasta — care nu se prea relevă în alte anuare, — pe atât de întristătoare e apostrofarea din rândurile nemijlocit următoare în raportul conducătorului societății: »Oarele de lectură au fost slab cercetate. Abia pe câțiva — întotdeauna aceleași persoane — îi interesa cu dinadinsul lectura revistelor«. — Așa le spune acestea vrednicul profesor Dr. O. Prie — cu o resemnare oareșicarevă transparentă destul de simțită, — Ar fi de dorit, ca tinerimea noastră gimnasială mai răsărită. preste tot, să îmbrățoseze cu mai multă simpatie și căldură revistele noastre de literatură frumoasă eventual și cele de știință corespunzătoare lor — dacă sunt! Sunt foarte multe și triste casuri, că tineri de ai nostri absolvenți de gimnaziul românești, dovedesc o foarte mare neorientare în ale literaturii noastre și în genere pășesc în lume cu orizonturi de vedere prea-prea înguste. — Nuștiu, care-i pricina mai mare a împrejurării acesteia deplorabile: neglijința prea mare a elevilor oare, sau indiferentismul profesorilor concernenți ai limbei române; — fără îndoială însă: contribue mult la penibila sărăcie sufletească întrelăsarea cetirei foilor noastre. E doar lucru nostim, dacă nu chiar rușinos să auzi de pildă din răspunsul unui preparandist și minuni ca aceasta: că povestitorul Agârbiceanu a trăit și scris în veacul al XVI.-lea scl. — Profesorii chemați ar trebui pretutindenea să se îngrijească, ca elevii lor să nu se mărginească slugarnici numai la slovele acele seci din manual, ci să deștepte într'ânșii voia de-a ceti cărți, reviste, ziare: cu un cuvânt, să-i învețe a se interesa și de lumea mare din afară. Se înțelege — cu cumpăt convenit. »Est modus in rebus«. Să creze în acești tineri vlăstari armonia sufletească recerută, care să se dorească de-o potrivă după tot ce-i-ar putea îmbogăți mintea și nobilita sufletul fie acela studiu obligator, ori ocupațiuni și studii private. Să trezească într'ânșii acea nobilă ambițiune, care nu se sparie de niște greuți și ori pițedeci bagatele și care știe înfrână în vederea unui țel mai înalt, toate pornirile rele, desastroase chiar, cari bântuesc azi în mare parte și tinerimea noastră medie. Am multă, foarte multă nădejde și bună credință, că astfel planurile ideale cari privesc tinerimea noastră ar succede — în mare parte; — pun însă încă o mare con-

dițiune, anume: înșiși dascăli să premeargă cu bun exemplu și să fie de model în toată privința. — De bună seamă, că și sporul societăților de lectură din gimnaziile noastre ar fi atunci cu mult mai mari.

Nu voi să detrag cu toate astea amintite cătuși de puțin din vrednicia laudabilă a conducătorului societății de față. Modestele mele observări se refer numai la acela, pe cari li privește. — Însemn de altcum că societatea de lectură din Blaj e una din cele mai active și bune din câte avem la gimnaziile noastre. — Dispune și de-un capital de: 1302 Cor. 20 fii.

Muzeul de istorie naturală s'a sporit în decursul anului cu obiecte în preț de 281 cor. Are 148 table zoologice, 4367 animale în spirt, uscate, umplute; 178 table botanice; 4728 plante uscate, preparate; 395 tabele, modele, figuri de sticlă, ipsos șcl. pentru studiul mineralogiei-chemiei; 2986 minerale; 10135 petrificațiuni, 868 diferite obiecte șcl. — În muzeul de fizică și chimie s'au făcut reparaturi în preț de 237 cor. — Cel de arheologie și istorie s'a augmentat prin mai multe donațiuni: la finea anului dispune de: 3094 numi, 118 cărți de filologie și obiecte de intuițiune și 539 alte obiecte. — Colecția geografică are 77 harte, 514 obiecte de intuițiune și 3 globuri pământesti. —

Pentru sala de gimnastică s'au spesat 5914 cor. Sala de desemn are 500 foi grafice și 70 modele de ipsos pentru desemnul liber; iar pentru cel geometric 35 modele grafice, 14 modele de ipsos și 191 recușite. Pentru cabinetul artelor frumoase are 225 reproduceri de pe opere de arte renumite. Deamnă de toată atențiunea e și donațiunea Exelenței Sale Metropolitului Dr. Victor Mihályi de Apșa: „Albumul Romei“ „Albumul Florenței“ și „Albumul G. Milano“. —

Pentru îngrijirea grădinei botanice sau spesat 242 Cor. în decursul anului. —

Studentii lipsiți au avut stipendii din mai multe fundațiuni (I. Chirilă«, »Alexi Bidian«, »A. St. Șuluț«, »C. Papfalvi«, »Pop Bota« »Gal«, »Rudolf«, »Baldi«, »Ramonczai«, »Vancea«, »Fond. Centr. Szujvár«, »Vas, Rațiu«, Tract. Fărăgau«, »Manoviciu«, »Br. Urs«, »Com. de avere Caransebeș« »Cipar«, »C. Alutan«, »Bob« »Braia«, »Al. Filip«, »N. Vlăd«, »Dr. A. Mihai«, »Jövedéki-birság alap«, »Petru Maior«, »D. Cutean«, »Ioanette«, »Pop Liviu«, Efr. Clain«, »Zinca Roman«) — în valoare de: 12739 Cor. Din beneficiul de pâne, sprijinit de Fondul Basilitan, Fondul Seminarial și Domeniul Metropolitan s'au împărțit peste întreg anul 182 studenți. — În Seminarul Junimei rom. gr.-cat. stud. s'au adăpostit 129 elevi. — Pe lângă sale necesare de învățământ, dormitoare, refector, garderobă, infirmerii, —

are și o Capelă pentru cultul divin. Aceasta n'ar trebui să lipsească nici dela alte internate similare. — Fondul pentru ajutorarea școlărilor bolnavi, sporit an de an și prin contribuiri nobile dispune de: 22472'87 Cor. — Iată și aici un bun exemplu de urmat și de alte institute ale noastre! — Fondul școlăii de scrimă are capital de: 787'25 Cor. — Fundațiunea: »Ciriac Basiliu Groze« formează un capital de 287 Cor. — Fundațiunea: »Ioan Săbădean e de: 3 scrisuri fanciari din București à 100 Lei, plus Cor. 59'81. — Fondul de excursiune are 208'10 Cor. — La »Masa studenților au fost beneficiați 13 elevi gimn. Starea fondului e de: 14784 Cor. 62 fil. și 1 scris fonciar de 100 Lei.

La examenul scripturistic de maturitate s'au admis la finea anului 50 elevi gimn. abs. Dintre aceștia unul a fost oprit dela continuarea maturității pentru călcarea regulamentului în decursul scripturisticii. Dintre cei admiși la verbal 4 au reușit maturi cu »eminentă« anume: Gheorge Dănilă, Alexandru Măcelar, Demetriu Roșcău și Octavian Rusu; pe »bun« au corespuns: 14; 22 au reușit simplu maturi, iar 9 inși au fost avizați la emendare din câte un studiu în Sept. 1908. — Absolvenții: Leon Nicolai, Gheorge Rimbaș și Dim. Roșcău s'au supus benevoli la maturitate și din l. greacă — cu bun succes. — La »Cronică« se amintește între altele și inspecțiunea institutului de către directorul supr. Alexiu Kuncz. Festivități școlare au fost: 4 Oct. (ziua onom. a Maiest. Sale); 20 Nov. (pomenirea reginei Elisabeta); 12 Febr. (Trei Ierarhi: patronii gimnaziului); 11 Apr. (sanționarea legilor din 1848) și 8 Iunie (ziua încoronării regelui). — Au cercetat gimnaziul de tot: 523 elevi români și 5 unguri; din aceștia au fost: 460 gr.-cat, — 2 rom.-cat. — 63 gr.-or. — 2 ref. — și 1 izr. — Cu acestea am fi mântuit aprețierea acestui frumos raport gimnazial. Urmează:

B). Institutul Pedagogic și școala de aplicație. Te isbește la primul aspect colosala deosebire în toate privințele. Pe cât de bine și împodobit se prezintă gimnaziul, pe atât de modest și lipsit e Institutul Pedagogic. — Raportul despre acesta se începe cu Cronica anului. Zile lusemnate și sărbătorite a fost: 4 Oct. — 19 Nov. — 11 Apr. și 8 Iunie. Se pomenește despre văzuta inspectorului regesc J. Nehéz și despre ordinul acestuia, prin care se accentuează lipsa im- perioasă a unui Museu pentru naturale geogr., istorie și fizică-chemie — Consist. Metropolitan — pe lângă toate greutățile — insistat din mai multe părți a luat măsurile convenite întru realizarea dorinței comune: s'a mai lansat și un apel către simțul de jertfă al inteligenței în interesul aceluiaș scop. — Statul personal a numărat: 1 director și 10 profesori. Limba română sa propus în 8 oare pe săptămână, cea ungurească 13. — Biblioteca stă slab. Afară de puține donațiuni un-

gureşti şi 1 românească, nu s'a sporit cu nimic. — Fonduri nu are de fel. În cărţi are: 230 volume legate şi 775 broşate. Interesul faţă de bibliotecă a fost foarte puţin. Doar numai profesorul V. Suciu i-a dat atenţiunea cuvenită, împărţindu-o în 4 secţiuni: rom, — mag, — germ şi străine. — Societatea de lectură a numărat 89 membrii. S'au ținut 34 şedinţe: 16 literare, 8 adm. 9 censuratoare şi 1 serată literară. Au intrat 44 lucrări, din cari numai 16 s'au primit. Nişte foi româneşti — toate în cinste. Fondul activ al societăţii arată suma de 393.46 Cor. Beneficii în stipendii au fost în valoare de: 1700 Cor. — Beneficii de pâne s'a acordat mai multor elevi în preţ de 2556 Cor. — Internatul preparandial — asemenea lipsit — a adăpostit pe 33 elevi. — Fondul »P. Solomon« e de: 540 Cor; celalt: »Aurel P. Bota« de 700 Cor. La masa studenţilor a fost beneficiat 1 elev. — La finea anului au fost cualificaţi întru învăţători cu laudă: Gh. Cetiu, cu bine 5, iar simplu 16 inşi. — 6 au fost îndrumaţi la emendare. — S'au înscris de toţi: 92. Au ramas până la finea anului 87; toţi români, anume: 85 gr.-cat. şi 2 gr.-or. —

Şcoala de aplicare o au frecventat 51 elevi. —

Nu putem încheia apreţiarea mai ales asupra pedagogiei fără, ca să regretăm din suflet starea ei atât de sinistră. —

Apelăm la generositatea celor cu dare de mână şi cu inimă simţitoare şi-i rugăm să-şi aducă aminte în mijlocul bucuriilor şi îndestulirilor şi de acest institut lipsit cu câte o fărâma de binefacere, cu vr'un ofert cât de bagatel din belşugul lor. — Ar face mare jerfă creştinească românească de-odată! Credem, că ar fi foarte salutară şi dorinţa pronunţată a venerabilului director al institutului: Gh. Muntean să se pună în fruntea pedagogiei acesteia un nou director cu puter tinere şi mai fragede, care cu o muncă intensivă şi însufleţită să re-ducă acest institut atât de momentuos la nivelul cuvenit, dându-i astfel valoarea şi prestigiul, de care se bucură alte institute pedago-gice moderne. —

C). Şcoala gr.-cat. de fete o au cercetat 120 eleve gr.-c. — 21 gr.-or. — 2 rom.-cat. şi 3 izr. Din acestea: 141 au fost românce, 3 mag. şi 1 germ. —

În cronica anului se face amintire între altele de starea sanitară educaţiunea religioasă-morală a elevelor, despre zilele festive şcl. 20 Corpul didactic a' avut 1 director, 1 învăţătoare, 4 profesoare, 4 profesori şi un catechet gr.-or. Limba română s'a propus în aceeaşi măsură, ca cea maghiară (câte: 13 oare pe săptămână). Elevele au avut stipendii (Vancean, David Br. Ursu, benef. în Internat, Reun. fem.

rom.) și ajutoare în sumă de: 2152 cor. — Între elevele eminente s'au împărțit și premii în valoare de 129'68 cor.

Despre Internatul Vancea de fete nu se dau amănunte și înviațiuni — deși n'ar fi stricat (e prea vagă și puțină simpla îndrumare la nuștiu care număr din »Unire« spre a ști referințele privitoare la Internat!) — În privința aceasta școala civilă de fete din Beiuș dă raport cu mult mai îngrijit — și bine facel.

D). Școala gr.-c. pentru învățăceii de meserii și negustorii a avut 61 de învățăcei, — afară de 1 ungur — toți români, anume 47 gr.-cat și 12 gr.-or. Are 1 director și 2 învățători. Prelegerile s'au ținut: Luni, Marți și Vineri dela 6—8, iar Dumineca dela 1—5 oare. Inspectorul Dr. I. Fekete din Marosvásárhely a vizitat-o mai de multe ori preste an. — E de însemnat, că școala a provăzut gratuit pe toți elevii cu cărțile și recușitele de lipsă; s'a îngrijit de luminat. Incălzit șcl. fără de-a încasa nici o taxă dela elevi ori măestrii lor, S'a îngrijit și de creșterea lor religioasă-morală. Menirea școalei e „ca elevii sei să devină cu timpul nu numai *măestrii buni, ci și creștini buni*.”

E). Azilul gr.-cat. de copii, a numărat 34 copii. Are un senat cu: 1 director (I. F. Negruț) și zece membrii parte domni, parte doamne. Personalul azilului îl constituie 1 învățătoare și 1 îngrijitoare suplentă.

Cu acestea am fi sfârșit frumoasa cunună a școalelor din Blaj. — Un deosebit simț de cucernică pietate ne stăpânește inima în aceste momente când vedem atâta nestimată comoară sufletească, care desvoaltă în acest loc veteran de lumină românească, care stringe de mici: fii din brațele mamelor trupești, îi încălzește apoi la sinul seu cu dragoste și înțelepciune — și-i trimite mari și luminați în valvârtejul vieții ispititoare. —

Închinămu-ne în adâncul conștiinței noastre pomenirii acelor fericiți premergători, cari mult au trebuit să îndure și să muncească întru sudoarea feții lor până au rășbit să ne lase drept sfântă moștenire părințească aceste scumpe așezăminte!

Bp. 1908.

I. R. Trandafir.

Cântece populare din Bucovina.

Culese de I. E. Oltean.

Trecă vremea rând pe rând
Să-împlinescă și-al meu gând:
Face m'aș zăvoi tăcut
Să fur numai un să-ut
Face-m'aș frunză în vânt

Pân'la ea s'a,ung să-i cânt
Să-i cânt doina mea de dor
Și'n brațele ei să mor.
Să mă'ngroape'n grădină
Sub o tuță de sufină.

Proces verbal

luat în adunarea generală a „Fondului pentru înființarea unei școale rom. de fete în Cluj“ ținută în 18 Octomvrie n. 1908 la oarele 11 a. m. în localul școalei rom. gr.-cat, de fete din Cluj, sub presiul d-lui Dr. Elie Dăianu, protopop gr.-cat.

1. Președintele, Dr. Elie Dăianu, deschide adunarea cu o cuvântare în care relevază faptul, mai elocvent decât ori ce cuvânt, că de astă dată adunarea generală să întrunește în însuși localul școalei de fete din Cluj, ridicată și instalată cu ajutorul însuși al fondului prin biserica gr.-cat. din Cluj.

Cuvântul presidial este primit cu vii aprobări.

2. Președintele constată, că convocarea adunării s'a făcut, conform statutelor prin publicațiune în jurnale și că este de față numărul de membri recerut prin statute pentru a putea lua hotărri valide. În urma acesteia dispune președintele constituirea biroului constatând, că conform statutelor notarul adunării este însuși notarul secretar al comitetului, care de present în mod interimal - este domnul Dr. Victor Poruțiu. Designează de verificatori pe domnii membri: Ioan Nestor de Desmir, jude de tablă în penz. Ladislau Papp de Leményi, asesor de sedria orfan. în penziune și Vasile Ranta Buticescu, jude de tribunal în penziune. —

Adunarea ia act cu aprobare de constituirea biroului.

3. Vasile Podoabă cere să se cetească lista tuturor celor ce au fost înscriși cândva membri și dacă nu și-au plătit taxa.

Președintele arată, că conform §-ului 10 al statutelor membri sunt numai aceia, cari își plătesc anualminte taxa. Cei ce nu-și plătesc taxa, înceată a fi membri. Prin urmare cererea d-lui Vas. Podoabă este neadmisibilă și momentan nerealizabilă.

Adunarea ia act prin aprobări de enunciațiunea președintelui, ear Vas. Podoabă insinuă vot separat, după ce protestează.

4. Președintele dispune a se ceti lista membrilor actuali, cari și-au plătit taxa.

Notarul Dr. Victor Poruțiu cetește lista membrilor, alăturată sub A % la acest proces verbal și se constată, că toți sunt de față. — Se ia act.

5. Preşedintele dispune a se celi raportul comitetului, constatând că acest raport, dimpreună cu socotelile s'a împărţit tuturor membrilor tipărit în broşură

Notarul Dr. Victor Poruţiu ceteşte raportul şi se alătură la acest proces-verbal sub B %.

6. Preşedintele ordonează cetirea »conspectului socotelilor fondului« pe anii 1905, 6, 7, 8, tipărit asemenea în broşură alăturată sub B %.

Di Eugen P. Păcurariu propune, că după ce timpul e înaintat şi socotelile tipărite se află în mâna tuturor, să se conzidere de cetite.

Adunarea primeşte cu unanimitate aceasta propunere.

Preşedintele dispune a se celi budgetul pe anul 1909.

Dr. Victor Poruţiu ceteşte budgetul pe 1909 şi s'a alăturat la acest proces sub C %.

8. Pune la ordinea zilei alegerea unei comisiuni de 3 pentru cenzurarea raportului comitetului socotelilor cassarului şi a budgetului D-I Eugen P. Păcurariu motivează şi propune să se aleagă în comisiune D-nii Nicolae Căciulă, contabil de bancă, Ioan Isaic, paroch în Feneşul-săsesc şi Mihail Radu, măestru croitor.

Adunarea primeşte unanim propunerea făcută şi preşedintele anunţă de aleşi pe cei propuşi, declară că suspendează şedinţa până ce comisiunea îşi termină lucrările sale.

9. Vasile Podoabă, cere să se deş comisiunei şi procesul verbal al adunării generale din urmă ca să se vadă că »tot e fals«. Preşedintele îndrumă la ordine pe Vas. Podoabă pentru aceasta insultă şi-i face atent, că dacă continuă cu expresiuni necuviincioase i va detrage cuvântul pentru întreaga şedinţă. Preşedintele protestează în numele celor trei bărbaţi, cari au verificat acel protocol, contra însinuării lui Vas. Podoabă şi declară că acel protocol nu este la ordinea zilei, nu poate fi deci pertractat de nou acum. La ce Vas. Podoabă protestează că nu i-să admite propunerea şi însinuă vot seperat.

Şedinţa să suspendă la 11³/₄ oare a. m.

10. Redeschizându-se şedinţa la oara 1¹/₂ d. a. preşedintele învită comisiunea esmisă sub punctul 8, să-şi presinte raportul. Domnul Ioan Isaic referentul comisiunei de trei ceteşte raportul şi propunerile comisiunei, care să alătură la acest protocol sub D % — Preşedintele deschide desbaterea. Dr. Stefan Morariu cere a se celi contractul încheiat între fond şi biserica gr.-cat. din Cluj, în urma hotărării adunării generale trecute. La dispoziţia preşedintelui notarul Dr. V. Poruţiu ceteşte în întregime contractul dimpreună cu clausula de aprobare a Consistorului Archiepiscopesc din Blaj sub Nr. 4252—1906. După

cetirea contractului la cuvântul Dr. Ştefan Morariu, şi declară că contractul îl află întru toate corect şi conform cu hotărârile adunării generale. Îşi exprimă satisfacţiunea, că s'a dat posibilitatea de a se face şcoala aceasta şi astfel s'a realizat menirea fondului. În schimb însă cere lămuriri, dacă s'a executat hotărârea adunării din urmă privitoare la sistarea procesului contra V. Podoabă fostul administrator al fondului? relevând altfel oratorul, că la timpul său era contra sistării procesului, fiind fost el convins, că Podoabă trebuia să restituie fondului anumite sume. Cere aceste lămuriri cu atât mai vârtos pentru că a aflat că dl Podoabă a denunţat fondul la comitele suprem, fapt ce el îl reproabă şi constată că prin aceasta dl Podoabă a pierdut multe din simpatiile (!) ce le-a avut. În legătură întreabă dacă e adevărat că adunarea aceasta s'ar fi convocat sub presiunea demersurilor făcute de autorităţi pe urma denunţării d-lui Podoabă?

La cuvântul apoi dl Vas. Podoabă şi declară, că şi el află contractul corect, dar spune totodată că a denunţat şi va denunţa fondul la comitele suprem, pentru că preşedintele l'ar fi tiranizat. Povesteşte pe larg ilustrând cu anecdote cum s'ar fi făcut afirmativ complanarea pentru sistarea procesului şi acuză presiul că n'ar fi voit să execute hotărârea de pace a adunării generale. Mai departe susţine, că presiul ar fi căpătat Ordinul dela comitele suprem în 6 Octomvrie şi adunarea a fost convocată în 7 Octomvrie sub presiunea acelu ordin.

Preşedintele reflectând la cuvântul d-lui Dr. Ştefan Morariu declară, că ţine să constate purul adevăr în chestiunile relevate. În deosebi constată, că adunarea de faţă este convocată din hotărârea veche şi spontană a biroului şi provoacă ca martor pe însuşi dl Dr. Morariu, care cunoaşte din acte hotărârea presiului de a convoca adunarea şi pricina pentru care s'a mai amânat. Constată, că scrisoarea domnului comite suprem — la spatele căreia, dupăcum să vede abia acum, să ascundeă denunţarea domnului Podoabă, despre care presiul nu avea nici o ştire — a sosit la mâna presiului după datul convocării, şi nu în 6 Octomvrie cum susţine d-l B. Podoabă cea ce să poate constată din stampila postală de pe plicul care să păstrează. Şi de altfel în scrisoarea d-lui comite suprem nu să cuprinde altceva decât dorinţa de a i-se presenta statutele şi procesul verbal al adunării generale anterioare. În ce priceşte procesul fondului cu B. Podoabă presiul constată că nu adunarea generală din urmă, ci comitetul a hotărât a sista din partea sa procesul sub anumite condiţiuni şi anume:

V. Podoaba să nu pretindă nici un fel de spese, să retragă contra-acţiunea sa şi să declare că nici odată sub nici un titlu nu va formula nici o pretenziune faţă cu fondul.

Constată preşedintele că d-l V. Podoaba nici la repute provocări făcute la însărcinarea presidiului prin reprezentării fondului d-nii Dr. Victor Poruţiu, apoi d-l Dr. Iuliu Pordea, na vrut să împliniască condiţiunile stabilite, ci a răspuns cu insulte. Cu toate acestea V. Podoaba a intentat fondului un nou proces, pentru al sili să sisteze procesul din chestiune pretinzind că s'ar fi încheiat între el si fond o pace, însă refusând în acelaşi timp darea declaraţiunei, de care era inomis condiţionată posibilitatea unei transacţiuni. După constatările hotărâte ale preşedintelui d-l Dr. Ştefan Morariu să declară mulţămit cu lămuririle date, iar V. Podoaba declară că nu a dat declaraţia de pace şi nici va da-o până nu i-să vor plăti spesele, şt motivează denegarea declaraţiei cu faptul că presidiul a denegat avocatului seu estradarea procesului verbal al adunării generale. Preşedinte fixează declaraţiunea d-lui V. Podoaba, arată că avocatului seu Dr. A. Văradi deşi nu era obligat ia permis privire în acte, — încolo constată că câtă vreme d-l Podoaba nu dă declaraţia cerută »Fondul« nu poate sista procesul pornit la tribunal D-l Dr. V. Poruţiu avocatul comitetului însărcinat în procesul al doilea al d-lui V. Podoaba, declară că avocatul lui Podoaba Dr. A. Văradi i-a pus în vedere că va da în numele d-lui Podoaba »declaraţiunea« cerută pentru pace, a căzut asupra termenului chiar de acord cu numitul avocat şi nu înţelege de ce să pune în contradicere cu promisiunea avocatului seu. Preşedintele încheind incidentul dispune a se ceti din nou propunerile comisiunei de sub p. 8 V. Podoaba presintă din partea sa ca propunere scripta alăturată la acest proces verbal sub E / . şi cetită prin dânsul în estenso.

Preşedintele întreabă adunarea dacă primeşte propunerea d-lui Podoaba ordonând votare prin ridicare.

Neridicându-se nimeni propunerea cade. —

Referentul comisiunei, Ioan Isaic, ceteşte propunerile comisiunei şi punându-se pe rând la vot,

adunarea primeşte cu toate voturile, afară de d-l Podoaba şi preşedintele enunţă că:

1. adunarea ia act cu aprobare şi mulţămită despre raportul comitetului cătră adunarea generală;

2. adunarea aprobă socotelile fondului pe anul 1905, 1906, 1907 şi 1908 şi dă absolutor casarului şi comitetului.

11. Enunţându-să votul adunării B. Podoabă insultă adunarea cu cuvintele »votaţi, votaţi, că de acea v'a plătit« — la ce preşedintele îl îndrumă energic la ordine şi îl provoacă să se mai abţină de la insulte, că altfel va trebui să ia alte măsuri.

12. La proiectul de buget pe anul 1909 d-l Dr. Morariu întreabă, că ce cuprinde ordinul min. de interne Nr. 1508—875 citat în Ş-ul 23 al statutelor, pentru că are de gând a face eventual o propunere.

D-l membru în comitet Dr. Amos Frâncu declară că acel ordin este de o natură generală referindu-să la reglementarea organizării reuniunilor şi relevează, că reuniunea noastră şi organele sale a stat totdeauna pe baza dispoziţiunilor legale.

După acestea d-l Dr. Morariu renunţă la propunere — şi adunarea primeşte bugetul pe anul 1909.

13. Să anunţă abdicarea comitetului şi să pună la ordinea zile alegerea unui comitet nou.

Pentru consultare preşedintele suspendează şedinţa pe 5 minute.

Redeschizându-se şedinţa membrul I. Pop, propune o listă de comitet, pe care adunarea o primeşte unanim — depărtându-se B Podoaba din sală —

şi preşedintele enunţă de aleşi pe: Dr. Victor Poruţiu, preşedinte, Andrei Pora secretar, Iosif Orga. cassar, Petru P. Bariţiu controlor. Membrii în comitet: Ladislau Papp de Leményi ases. Vasile Ranta Buticescu, Dr. Amos Frâncu, Nicolau Căciulă, Eugen P. Păcurariu. Suplenţi: Ioan Isaac, Aurel Hăţegan, Mihail Radu.

Di Petru P. Bariţiu propune, ca adunarea să exprime mulţămită d-lui preşedinte pentru gestiunea sa.

Domnul Ladislau Papp în cuvinte elocvente relevează greutatea, stărilor şi împrejurărilor, în care trăim, constată cât de mare este lipsa în mijlocul poporului nostru de cultură, şi ce mare binefacere este pentru noi ridicarea acestei şcoale, care vesteşte activitatea comitetului de până acuma.

De aceea primeşte cu drag propunerea d-lui Bariţiu cu un amendament! a să exprima mulţămită preşedintelui şi comitetului întreg.

Propunerea să primeşte între aclamări cu unanimitate.

După cari preşedintele închide adunarea la oara 1 d. a.

Cluj, la 18 Octomvrie 1908 n.

Dr. Elle Dăianu m. p.
preşedinte.

Dr. Victor Poruţiu m. p.
notar.

Verificăm:

Ladislau Papp m. p.
Vasile Ranta m. p.
Ioan Nestor m. p.

Crestături.

— **Chestlunile sociale.** Adânc convingși că fără concursul și conlucrarea bisericeii și a clerului nu se poate săvârși în mijlocul neamului nostru nici o prefacere spre bine, și nu, mai ales, regenerarea morală de care avem neapărată lipsă, dacă e să mai înfruntăm luptele, tot mai aspre, ce ne așteaptă — noi urmărim de mult cu vie și frățească interesare, tot ce se face, sau se dorește a se face, pretutindeni între Români pe terenul bisericesc și cultural. Acl e vorbă de chemarea bisericeii învățătoare și diriguitoare, și de felul cum știe, sau cum poate să-și împlinească rolul seu. Deci acl nu ne împedecă nici un fel de hotar, nici politic, nici confesional. Necesitățile, tot mai ințefite, sociali trebuie să ne deschidă ochii tuturor, ca să privim fără preocupății strămte, valorile ce amenință să cuprindă în vârtejul lor și neamul nostru de pretutindeni. Și cum aceste năvalnice porniri sociale vin să sguđuie chiar temelțiile bisericeii creștine numai niște orbi din fire sau niște orbii de patimi ar putea să se mai îngrădească în strămturile, ce ni-le-au creat tuturor fatalul destin al istoriei, și să nu caute pe de asupra tuturor deosebirilor fluctuante și de multe ori neesențiale, spre a se înfrăți toți cei ce au credința și dragostea bisericeii creștine — maica dulce a popoarelor și maica dulce mai ales a poporului românesc — spre a o apăra, ca ultimul fort al mântuirii, față de toți cei ce o atacă cu gând de cutopire.

Țintind la aceste mișcări europene, — cari se cuprind, fără să se acopere, sub firma *socialdemocrației* — a zis deunăzi unul din cei mai culți și luminați episcopi — Doctorul Prohaszka — în discursul seu cătră Papa

Piu X., acest cu adevărat democrat și social Archiereu, — că, azi, pericolul nu mai vine din *Orient*, ci dela *Occident*. Noi Români, așezați de propovedință în pragul acestor doue Zone mari ale culturii omenesti, trebuie să ne dăm seamă, că ori de unde vine valul primejdiei, din Orient, sau Occident, de o potrivă ne amenință, și de o potrivă trebuie să stăm trezi, cu ochii în patru, spre a observa cursul evenimentelor, și a ne apăra, cu toate mijloacele ce ni-le indică necesitățile și experiența altora le dovedește de bune. De aceea propoveduim pe față *solidaritatea creștină*, fără a ne lăsa împiedecați de nuanțele confesionale, deosebite, și mai ales în mijlocul neamului românesc nu cunoaștem, pe terenul public al ideilor, nici o hotărnicie de despărțire.

Este clasic în privința aceasta cazul Bucoveninilor, cari s'au împăcat după o sfășiere dureroasă sub auspiciile unui partid creștin-social, străin naționalicește și confesionalicește, de ei. Pe când conducătorii firești și chemați ai Românilor, au aflat bună și de lipsă împăcarea internă, și alianță externă, pe atunci elementele internaționale, dușmane deopotrivă creștinismului, adecă: semitismul și democratismul social, au încercat în toate chipurile să împiedece realisaia acestui important lucru, ațitându-i pe Români tocmai pe pretexte confesionale. Dacă aceste intrigherii străine n'au isbutit este pentrucă Români Bucovenini sunt cu mult mai culți, conducătorii lor cu mult mai largi și înalți la vederi, decăt ca să poată fi amăgiți.

Înalțimea și largimea vederilor în aceste chestiuni, generositatea inimei și creștinătatea sufletului, ne vor fi tuturor de mare folos; tocmai de aceea le vom ținea de călăuze și le vom propovedul și pe viitor cu îndoit zel.

— În *impăcarea Bucoveninilor* este un eveniment, care a umplut de bu-

curie toate inimile românești. La temelia împăcării lor, și a alianței cu partidul creștin-social german din Austria, este idea *frățietății românești și a solidarității creștine*. Una întărește înlăuntrul, cealaltă dă vază și putere în afară. Una zdrobește ura și pisma dintre frați — aceasta veche și universală scădere românească, — cealaltă zdrobește *ura confesională*, o scădere importată în mijlocul nostru de străini, mai ales de dușmanii jurați ai elementului românesc. Eată de ce salutăm cu sinceră bucurie hotărârea bărbătească a fraților din Bucovina și-i propunem de pildă tuturor. Faptul, în sine atât de firesc, pe cât de frumos, e vrednic să fie analizat și studiat în toate amănunțele sale, spre a fi deplin înțeles. De aceea publicăm cu satisfacție *»Scrisoarea din Bucovina«* din acest număr; ea ne vine dela un preot cult, intelectual, pe care-l rugăm și aici, cu toată frățietatea, să ne trimită și pe viitor astfel de scrisori. —

Ca să vedem însă, cum sunt a se face astfel de acte istorice, reproducem și din ultimul articol al *Voinței Poporului* — care era organul democraților și ataca mai ales clerul, sprijinind pe învățători — aceste câteva părți pline de adevăr și de frumusețe etică:

»Era o privesște sfășietoare de inimă când îți era dat să vezi cum o fracțiune mică de popor (Bucovinenii) se nimicește singură într-o luptă ucigătoare. Ici poporul, dincolo cărturarii, deoparte preoțimea, de altă parte învățătorimea. Și toți acești frați rătăciți, lucrau pentru același ideal nimicindu-se reciproc! Se pare că astfel de turburări dureroase sunt încercările, ce Providența le trimite asupra popoarelor, spre a le pedepsi pentru păcatele și greșelile lor«. —

Pe lângă aceasta plastică descriere

a osândei comune, e frumoasă și bărbătească mărturisirea greșelilor și pocăința publică, pe care o fac frații greșiți — după ce și-au cunoscut greșala.

»Noi aștia de la »Voința Poporului« mărturisim franc, că avem partea noastră de păcate, pentru care însă am fost aspru pedepsiți, fiind osândiți a asista cu inimă plină de durere la cea mai *groaznică măcelărire* a propriilor noștri frați. »Astăzi recunoaștem că lupta contra fraților a fost un șir de greșeli, care s'au răzbunat amar asupra noastră și asupra poporului nostru.

Și aceasta este și unica noastră mângâiere, că ranele făcute în lupta frățască se vor tămădui în soarele cald al înfrățirii și al luptei, ce vom purta-o uniți pentru izbândirea idealului nostru«.

„... În străduința noastră de a fi folositori neamului și idealurilor lui, credem, că vom afla iertarea greșelilor noastre, efluxul unor timpuri de rătăcire dureroasă.

La astfel de cuvinte, cari au rodit astfel de fapte, ca împăcarea fraților, trebuie să exclamăm și noi: *o felix culpa!* O fericite greșeli, din cari răsar astfel de împăcări! Ele au fost desigur cu bună credință. Insistăm asupra celor petrecute în Bucovina, pentru că antecedentele s'au petrecut și la noi, dacă și nu în același chip, dar nu cu mai puțină violență de pătimi urâte. D'apoi să nu să fi zăticnit, prin intervenția energică a d-lui Popovici, pornirea nesocotită, ce o indicau »Cele două culturi« ale »Luca-fărului!?!...“

— **Unitatea culturală.** Reproducem dintr'un ziar aceste rânduri:

»Românii de pretutindenea fac laolaltă douăspreze milioane. Poate mai mult, poate mai puțin cu ceva, fiindcă neamul nostru trăiește foarte împrăștiat, aceasta nu împoartă, cât că sun-

tem după număr destul de conziderabili. Şi dintre aceşti Români respiraţi aproape jumătate se află în România şi aproape a patra parte în regatul Ungariei. Cumcă soarta Românilor de pretutindenea interesează pe tot Românul de bine, este firesc şi uşor de înţeles. Acesta este un simţământ înăscut în fiecare om, ca să se intereseze de toţi acela, cari sunt de un sânge, de un neam cu dânsul.

»Dacă aruncăm o privire asupra Românilor de pretutindenea, şi dacă privim hotarele, graniţele fireşti ce desparte diferitele teritorii şi ţări locuite de Români, trebuie să recunoaştem, că însaşi natura, a făcut astfel aceste ţinuturi să fie deosebite şi despărţite deolaltă. Se observă aceasta îndată ce privim la harta României şi Transilvaniei de odinioară, unde locuieşte grosul româniei.

»Diferitele teritorii locuite de Români singur odată, sub Mihaiu Vodă Viteazul, şi atunci aşa zicând pe un singur moment, au fost unite sub un singur sceptru. Până atunci şi de atunci Români au trăit şi trăiesc şi azi în diferite ţări şi sub domnitori de alte neamuri. Iredentismul românesc, adică unirea tuturor Românilor fică şi etnografică nefavorabilă, nu se poate întâmpla nici în urma constelaţiei politice europene. Locuiesc Ro-

într'un mare regat românesc, poate să existe în mintea şi în creerii unor idealişti cu gânduri himerice, dar realizarea lui, afară de situaţia geografică şi pe teroarea regatului maghiare şi pe cel al imperului austriac şi rus. Acuma cu anevoie poate să creadă cineva, că aceste două împărăţii şi acest regat să poată fi aduse şi strimtorate oare cândva până acolo să-şi micescă teritoarele proprii cu dismembrarea Bucovinei, Basarabiei, ori Transilvaniei.

»Ar trebui să se zgradească întreaga Europa atunci, ar trebui să se spulbere în vânt împărăţii puternice şi să se formeze nouă împărăţii.

»Dacă dar aceasta unire a Românilor de pretutindenea într'un mare regat este imposibilă, nu urmează că Români să nu poată fi uniţi cu toţii în: cultură. Cultura este tezaurul nostru comun, cultura n'are hotare fireşti, ori nefireşti, ea străbate şi Carpaţii şi Dunărea, şi ea ajunge şi în cele mai îndepărtate locuri.

»O cultură românească nu numai că ne poate uni pe toţi laolaltă, ci şi trebuie ca să fie legătura firească de frate între noi». —

Şi cine ar crede, că ziarul din care împrumutam aceste şire, literă de literă, este — »Ungaria« din Cluj? (Nr. 233).

Invitare.

Subscrisul ca director al Despărţământului Cluj — al »Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român« am onoare a Vă invita şi ruga să binevoii a lua parte la părăstasul pentru sufletul fundatorului de fericită pomenire **Ioan Petran**, fost avocat şi protofişc în Cluj, care sa va servi Duminecă în 1 Noemvrie n. a. c. la 11 oare în. am. după sfârşirea s. liturgii, în biserica gr.-cat. din loc (Strada Jókai Nr. 6); precum şi la sfinţirea petrii aşezate pe mormântul lui, care se va face în aceeaşi zi la 5¹/₂ oare seara în cimiterul comun.

Atât la părăstas cât şi la sfinţirea petrii va cânta corul tinerimei universitare române din loc. —

Cluj, la 29 Octomvrie n. 1908.

Eugen Pop Pécuarium m. p.

CRONICA.

— **Societatea de lectură »Inocențiu Micu Clain«** a teologilor din Blaj, s'a constituit pe anul 1908—9, în modul următor: președinte: Iuliu Maior teol. an IV, vicepreședinte: Octavian Bugner teol. an III, secretar: Onoriu Savu teol. an IV, cassar: Nicolae Crăciun teol. an III, controlor: Longin Corcheș teol. an II, arhivar: Octavian M hălțan teol. an III, Bibliotecar: Victor Năamț teol. an II, notar: Nicolae Vescan teol. an I vicebibliotecar: Emilian Cosma teol. an I.

În comisia literară:

Iuliu Căpălnean teol. an IV, Cornel Popa teol. an IV, Nicolae Costea teol. an III, Vincentiu Pandrea teol. an III, Alexandru Lupean teol. an II, Ștefan Suciu teol. an II, Teodor Groza teol. an I, Ioan Fătu teol. an I. —

Baron Ladislau Vasiliu Pop.

— În **Berind**, frunțașă comună românească din jurul Clujului, se va face la 8 Noemvrie n. desvălirea petrei comemorative, ce s'a pus pe casa în care s'a născut baronul *Ladislau Vasiliu Pop*, fiul preotului român din acel sat. Dăm din acest prilej portretul ilustrului fiu al acestor părți, și ne rezervăm de a spune altă dată ceva mai mult despre el. —

— **Adunarea „Fondului“** școalei de fete din Cluj, ținută la 18 Octomvrie, a desvălit una din „Ranele națiunii“, romanul nescris al epocii noastre de acum. De aceea nu vom vorbi despre adunare, decât cu *acte*, pe care le publicăm în întregime fidelă. Cei ce știu ceți vor găsi aci »*Cheia din Xilokerkos*« — ear

cei ce au pus în curs vorba asta sibilică, vor vedea opera protejaților săi... și vom vedea ce vor face. Noi zicem numai, ce au zis ei:

„Jos cu ipocrisia, jos cu imoralitea și să-și ia tot omul crucea ca să și-o poarte dacă soarta i-a rânduit ca să trăiască în vremea patimilor naționale“.

— *Hymen*. Virginia Gall și Dr. Basiliu Bașiota, și-au celebrat cununia în 26 Octomvrie a. c. în biserica gr.-cat. din Aiud. Preot cu-

nunător protopopul Maior, naşi D-na şi Dl Dr. Ales. German, medic în Bistriţa.

— Emil Petran, teol. abs. şi Valeria Pop, fiica preotului Vas. Pop, din Berind, anunţă cununia lor pe 8 Noemvrie 1908, în bis. din Berind.

— Domnul *Dr. Emil Popp* candidat de avocat şi Domnişoara *Mariţi Cernea* au dăruit din incidentul logodnei lor în loc de anunţuri suma de 20 Coroane pentru »*masa studenţilor români*« din Făgăraş.

Ioan Petran.

fie nici când.

— **Abecedar pentru adulţi.** Ni-se trimite spre publicare următorul Concurs: »Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român«, conform deciziei adunării generale din Şimleu, *dă un premiu de K. 100* — pentru cel mai bun *Abecedar* pentru analfabeţi(?)

Condiţiile concursului sunt următoarele:

1). Manuscrisele se vor înainta *până la 1 Aprilie 1909* comitetului central al Asociaţiunii în Sibiu (str. Morii nr. 6).

2). Manuscrisele vor fi scrise numai pe o faţă a hârtiei şi vor fi însoţite de un plic închis cu numele autorului, iar pe plic motto din fruntea manuscrisului.

3). Manuscrisele înrate se vor censura prin secţia şcolară a Asociaţiunii, care va recomanda comitetului central pe cel mai bun abecedar spre al premia şi tipări în Biblioteca populară a Asociaţiunii

— **Memoria lui Ioan Petran**, fericitul fondator din Cluj, se va celebra la 1 Nov. printr'un parastas în biserica gr.-cat. şi prin o manifestaţiune jalnică a tinerimei la mormântul reşosatului, care este tocmai restaurat, prin stăruinţa stimătorilor lui la comitetul central al »Asociaţiunei«. Nu de mult un ziar maghiar a insultat memoria fericitului fondator susţinând, că ar fi testat spre scopuri româneşti averea soţiei sale maghiare. Acest neadevăr nu avea lipsă, încât pentru Petran de desminţire; lipsa de recunoştinţă însă, din partea celor ce sunt părtaşi binefacerii lui ar fi desigur su-părător, ceea ce — să nu

4). Autorul abecedarului premiat va primi și onorarul de K. 40 de coală de tipar, conform decizunii comitetului central nr. 45 din 1907 Manuscrisele ne premiate se vor înapoia autorilor.

Din ședința comitetului central al »Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român«, ținută la 22 August 1908. Preșident: Iosif Sterca Șuluțu. Secretar: Oct. C. Tăslăuanu.

— Cu o **plastografie** ticăloasă și-a permis vr'un nemernic, care n'are ceva mai bun de lucru, ca să inducă în eroare »Gazeta Transilvaniei«, spre a publica »curs de cantori« sub numele protopopului Dr. E. Dăianu, care a desmințit iscodirea. Vom arăta altădată rostul acestei falsificări, spre a găsi, dacă se poate pe criminalul sau smințitul, care cu astfel de mistificațiuni tratează ziarele românești. E timpul ca să găsim cheia tuturor năsbuțiilor debitate de o ascunsa mână neagră din Cluj.

— Din pricina îmbulzelii de material nu putem publica în acest număr continuarea articolului interesant despre »Numărul iubitar al „Gazetei Transilvaniei« de Iustin Volbură, și descrierea interesantei călătorii a *Românilor la Roma*. Vor urma în numărul de pe luna Noemvrie.

Biblioteci publice. În Bârlad s'a început clădirea bibliotecii publice, cheltuiala o acopere bunul Român de inimă și de fapte, d-l Stroe Belloescu.

În **București** s'a deschis Biblioteca publică a *Ligei culturale*, cu 10000 volume. Faptul se datorește generosității unui suflet bun. Numele omului cu acest suflet nu ne este cunoscut, dar faptul ni-l arată din destul, ca să-l laudăm și să-l punem de model oamenilor noștri cu putere.

Cărți — Reviste — Ziare.

— **Neamul Românesc** a publicat în timpul din urmă mai mulți articoli, privitori la cler și viața bisericească, cari ar merita să-i relevăm.

— **Sămănătorul**, după o pauză mai lungă, a început să publice, eară articoli jidicioși, din condeiul adânc gânditorului și larg privitorului A. C. Popovici. În cei din urmă numeri ne-a făcut și supriinderea plăcută de a ne presenta pe colaborătorul nostru Iustin Volbură ca poet. Salutăm cu drag noua aretare.

— **Convorbiri literare**, sub direcția d-lui S. Mehedinți, profes universitar, continuă a-și păstra situația și reputația, apărând regulat cu cuprins bun, străcurat, în formă cuviincioasă, elegantă, și cu interesante și frumoase ilustrații. Din numărul ultim (Septemvrie An. 42.) relevăm cronica artistică: *Mobile românești*, de Tzigara-Samurcaș.

— „**Egyetemes Philologia Közlöny**“, revistă filologică edată cu spriginul Academiei de știință din Budapesta de societatea filologică de acolo, reivează din „Răvaşul“ (nr. 5—6) articolul despre „Molitelnicul calvinesc“ de Dr. E. Dăianu. Autorul notiței, Dr. Iosif Siegescu, constată că dl Dr. Dăianu a rezolvat prin acel studiu o chestiune ce era dubie, lucru pe care revistele române l'au neglijat total.

Studii biblice. Tinărul și simpaticul docent al facultății teologice din Cernăuți, *Dr. Octavian Isopescul*, a publicat într'un volum de 170 pag. studiul său asupra profetului *Malachia*, text, traducere și tâlcuire*). Lucrarea serioasă, profundă și competentă este tesă de doctorat pentru tinărul cleric, care după absolvarea facultății din Cernăuți și-a completat studiile la facultatea teol. cat. din Viena, și la facultatea teologică protest. și filosofică din Berlin.

De acelaș autor au apărut, (românește):

Profetul Obadia, tradus și esplicat de pe textul masoretic și exornat cu o introducere de Dr. Octavian Isopescul. Cernăuți, 1901. 8° mare 27 pag.

Cartea Job, trad. și espl. după textul masoretic cu o introducere de Dr. Oct. Isopescul, Cernăuți, 1904.

Toți cei ce se preocupă a cunoaște mai de aproape textul sfințelor scripturi vor consulta cu folos studiile Doctorului Isopescul.

— **Pentru ce s'au răscolat țărani?** de Radu Rosetti. București. Socec et Comp. 1908. Volum de 700 pag. Prețul 10 lei.

— **Convorbiri Critice** (an. II. nr. 15) de sub direcțiunea d-lui Mihail Dragomirescu, apar acum tipărite în atelierele Socec. Numărul acesta aduce planul unei biblioteci enciclopedice românești, și bucăți literare de Gârleanu, Lovinescu, Dunăreanu. În »Revista« sa critică, dl Dragomirescu, relevează traducerea poemului »Dreizehnlinden« a colaboratorului nostru Roșioru. »Este vrednică de laudat aceasta traducere în versuri prin frumseța și mlădierea neașteptată a limbii«. Reproduce 2 strofe de model și continuă: »aceasta bucată dă speranță să avem în d-l Ion Roșioru unul dintre cei mai originali traducători în versuri și noi îl indemnăm să persiste cu sirguința pe aceasta cale«.

Tot din „Răvaşul“ mai relevează dl Dragomirescu și discursul Episcopului Dr. Demetriu Radu, către S. S. Papa Pius X. despre care zice că „are arta de a împreuna și împleti într'un frumos tot sentimentul de venerațiune religioasă cu acela al naționalismului cald“. — Socotim ca un act de nobilă bărbăție aceste câteva sincere cuvinte ale d-lui Dragomirescu.

— »Luceafărul« an. VII. nr. 20, reîncepe „Tragedia omului“ de Madach, în traducerea în versuri a d-lui O. Goga. Desigur mai bine o traducere bună din literatura străină decât ceva original, prea original uneori, dar cu cuprins străin, cum a fost de pildă, cele „Doue Culturi“ de tristă pomenire.

— **Ramuri**, escelenta revistă craioveană, continuă a apărea cu nri din ce în ce mai interesanți. Din ultimul număr relevăm câte-va scrisori ale lui Avram Iancu și câte-va *Cugetări* de V. Conta. Se știe că modul de gândire alui Conta nu era de loc conform cu gândirea evanghelică. Una din gândirile lui publicată în acest număr este:

»Isus a fost singurul om care a sacrificat tot, a iubit mult, a compătimit și n'a urât nici odată. Figura să va rămânea pentru eternitate înconjurată de o frumseță mistică«.

*) Der Prophet Malachias. Einleitung, Übersetzung und Auslegung von Dr. st. theol. Oct. Isopescul, Anagnost der Bucoviner orth. kath. Erzdiözese. — Csernovitz, 1908. Druck der k. k. Hof- und Staatsdruckerei in Wien.

Institutul indigen de asigurare

Fondat la
1868

„Transsylvania“

Fondat la
1868

se recomandă pentru încheierea de
Asigurări de foc și asupra vieții, de rente, zestre pe cheltuelile înmormântării etc. în toate combinațiile și cu tarifele cele mai ieftine.

Valori asigurate:
105 milioane cor.

Despăgubiri prestate:
7 milioane coroane.

Sfaturi în toate afacerile de asigurare se dau fără nici o cheltuială.
Acușitori buni se caută în condițiuni favorabile.

Agentura generală în Cuj, Emketér 16.

Asigurări se pot face la »Economul« și la Agentura »Transilvaniei« în Cluj.

Predici pe Dumineci și serbători

vol. I. și II., legat în pânză și piele 7 cor. + 30 fil. porto

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Institut de artă și industrie
bisericească

Rétay & Benedek în Budapesta

VI., str. Váczi utca nr. 59.

Mare magazin de tot felul de recvisite bisericesti, anume: faloane, ornate diaconesti stiehare, prapori, steaguri, potire, ciborii, cruci feșnice, candelabre, platenițe, icoane de închinat, iconostase, icoane de hram etc. cu prețuri convenabile. Listă de prețuri și proiecte despre ele să trimit cu plăcere.

Institutul nostru de sculptură, cel mai mare în țară, pregătește: iconostase, altare, mese de proscodie, amvoane, cadre de icoane portative, sfeșnice stabile, etc. În executie frumoasă și cu prețuri echitabile.

Primim pictarea bisericilor. Pentru comande de acestea trimitem gratis un specialist al nostru la fața locului. Proiecte și preliminară de spese trimitem bucuros.

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barișiu în Cluj—Kolozsvár.